

USO8 Teemaseminaari:

Kunnat ja tulevaisuus: kohti uutta valtuustokautta

Keskiviikkona 21.5.2025 klo 9.30–15.00,
Kuntatalo (B3.6 Graniitti) & Studio Linjat -striimi

USO8 Teemaseminaari:

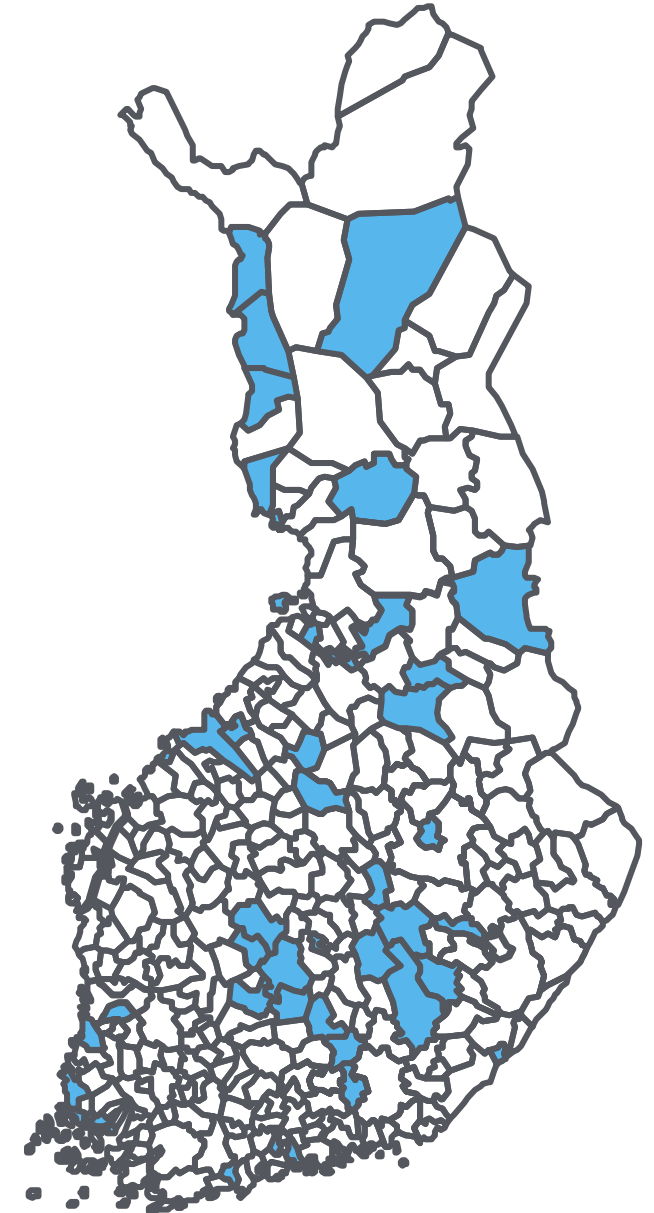
Kunnat ja tulevaisuus: kohti uutta valtuustokautta

- 9.00 Kahvitarjoilu
- 9.30 **Tilaisuuden avaus**
Kehittämispäällikkö Jarkko Majava, Kuntaliitto
Johtava konsultti Anni Antila, FCG
- 9.45 **Kohti 2030-luvun planeettaa, Suomea ja kuntia:
väistämättömät kehitykset ja oman tulevaisuuden rakentaminen**
Tulevaisuudentutkija, FT Aleksí Neuvonen, Demos Helsinki
- 10.30 **Kuntien valtuustokauteen vaikuttavat toimintaympäristön muutosvoimat**
Kehittämispäällikkö Merja Lang, Kuntaliitto
- 11.00 **Tauko**
- 11.15 **Miten muutokset vaikuttavat meidän kuntaan?**
Ryhmäkeskusteluja ajankohtaisista teemoista
- 12.00 **Lounas**
- 13.00 **Pieksämäki rakentaa siltoja: yhteistyöllä kasvuun**
Kaupunginjohtaja Emilia Savolainen, Pieksämäen kaupunki
- 13.30 **Näkymiä kuntakentän uudistuksiin ensi valtuustokaudella**
Varatoimitusjohtaja Timo Reina, Kuntaliitto
- 14.00 **Kuntatalous tulevalla valtuustokaudella**
Johtava konsultti Jussi Sallinen, FCG
- 14.30 **USO-kuntavisan tulokset ja USO-tietäjien palkitseminen**
USO-tiimi
- 14.45 **Tilaisuuden päätössanat & kahvitarjoilu**
Kehittämispäällikkö Jarkko Majava, Kuntaliitto

USO-kunnat kaudella 2025–2026

1. Sodankylä	16. Haapajärvi	31. Kuhmoinen
2. Muonio	17. Pietarsaari	32. Sysmä
3. Kolari	18. Pihtipudas	33. Ulvila
4. Pello	19. Siilinjärvi	34. Eurajoki
5. Tornio	20. Rautalampi	35. Heinola
6. Ranua	21. Keuruu	36. Imatra
7. Kemi	22. Pieksämäki	37. Iitti
8. Suomussalmi	23. Varkaus	38. Uusikaupunki
9. Utajärvi	24. Kangasniemi	39. Taivassalo
10. Hailuoto	25. Mänttä-Vilppula	40. Masku
11. Liminka	26. Muurame	41. Raisio
12. Paltamo	27. Jämsä	42. Tuusula
13. Kajaani	28. Mikkeli	43. Sipoo
14. Kannus	29. Juva	44. Siuntio
15. Kokkola	30. Orivesi	

Verkostokauden vaiheet

Uuden sukupolven
organisaatiot

Kevät 2025

Kauden käynnistys kohti
uutta valtuustokautta
Ennakointi strategiatyön
tukena
Jatkoaskeleet elinvoima-
hyvinvointikuntaan

Teemaseminaari I

Luottamus-
henkilösparraus 1

Yhdyshenkilöiden
USO Kick off

Syksy 2025

Uusien valtuustojen työ alkaa
Luottamushenkilöiden ja
viranhaltijoiden roolit, yhteistyö ja
vaikuttava työskentely
Katse kuntastrategiaan ja
strategiseen johtajuuteen

Teemaseminaari II

Luottamus-
henkilösparraus 2

Luottamus-
henkilösparraus 3

Kevät 2026

Työkalut ja polku elävään
kuntastrategiaan
Pitkäjänteinen päätöksenteko
muuttuvassa toimintaympäristössä
Kestävä kuntakonsernien talous

Teemaseminaari III

Luottamus-
henkilösparraus 4

Luottamus-
henkilösparraus 5

Syksy 2026

Strategian johtaminen ja
toimeenpanomallit
Yhteistyö yhdyspinnoilla
ja uusilla te-alueilla

Teemaseminaari IV

Luottamus-
Henkilösparraus 6

Yhdyshenkilöiden
tapaaminen

Yhdyshenkilöiden Teams-palavereita järjestetään kauden aikana

Kuntakohtaiset kehittämispajat ja kunnan tilanneanalyysi

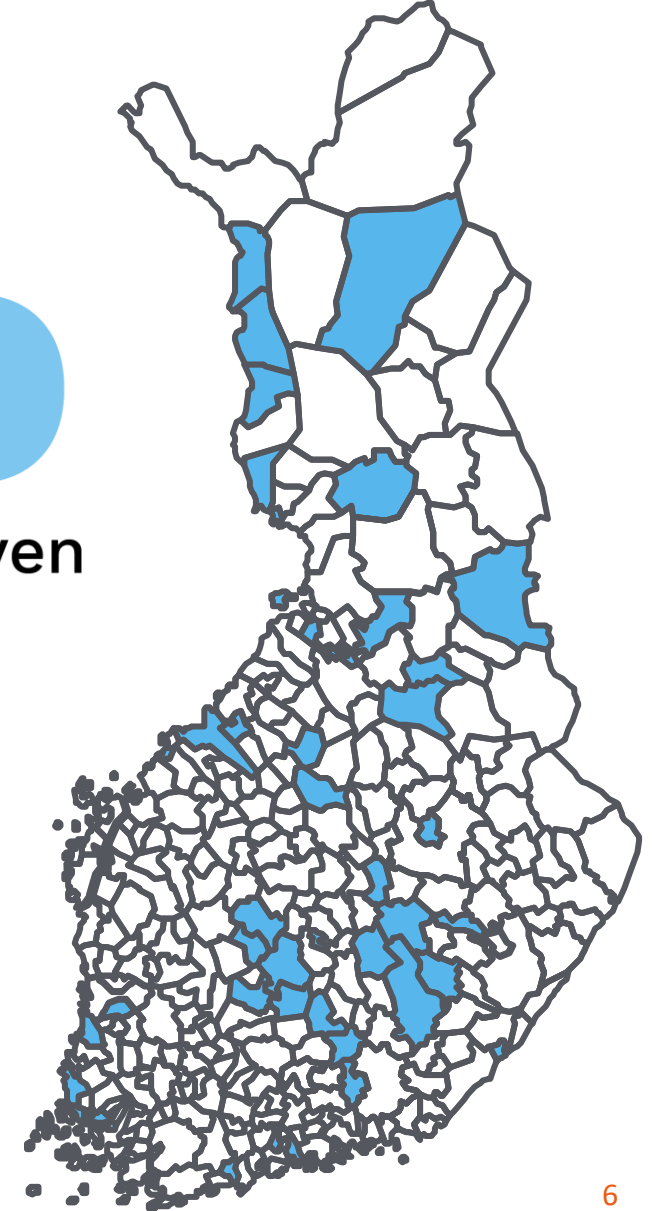
Vuoden 2025 USO8 tilaisuudet

Tilaisuudet	Teemat	Kohderyhmä	Ajankohta	Toteutus
Luottamushenkilösparraus 1	Valtuustokauden opit hyvään ja toimivaan päätöksentekoon ja luottamushenkilötyöhön	Luottamushenkilöt	19.3.2025 klo 17–19	Teams
Teemaseminaari I	- Kauden käynnistys kohti uutta valtuustokautta - Ennakointi strategiatyön tukena	Luottamushenkilöt & johtavat viranhaltijat	21.5.2025 klo 9.30–15.00	Kuntatalo + etäyhteys
Yhdyshenkilöiden tapaaminen	- Verkoston ajankohtaiskatsaus - Syksyn tilaisuudet	Yhdyshenkilöt	11.6.2025 klo 12–13.30	Teams
Luottamushenkilösparraus 2	Luottamushenkilön rooli, oikeudet ja vastuut	Luottamushenkilöt	3.9.2025 klo 17–19	Teams
Yhdyshenkilöiden ja puheenjohtajien tapaaminen	- Toimielinten puheenjohtajuus ja puheenjohtajana toiminen - Verkoston ajankohtaiskatsaus	Yhdyshenkilöt ja puheenjohtajat	16.9.2025 klo 12–16	Helsinki + Teams
Luottamushenkilösparraus 3	Päätöksentekoprosessi ja kokouksen askeleet	Luottamushenkilöt	8.10.2025 klo 17–19	Teams
Teemaseminaari II	- Luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden roolit, yhteistyö ja vaikuttava työskentely - Kuntastrategia ja strateginen johtajuus	Luottamushenkilöt & johtavat viranhaltijat	5.11.2025 klo 9.30–15.00	Kuntatalo + etäyhteys

USO-Kuntavisa: Tietäjät tietää!

USO
Uuden sukupolven
organisaatiot

Osoite: www.ahaslides.com/USO8

USO8 Teemaseminaari 21.5.2025

Kohti 2030-luvun planeettaa, Suomea ja kuntia: väistämättömät kehitykset ja oman tulevaisuuden rakentaminen

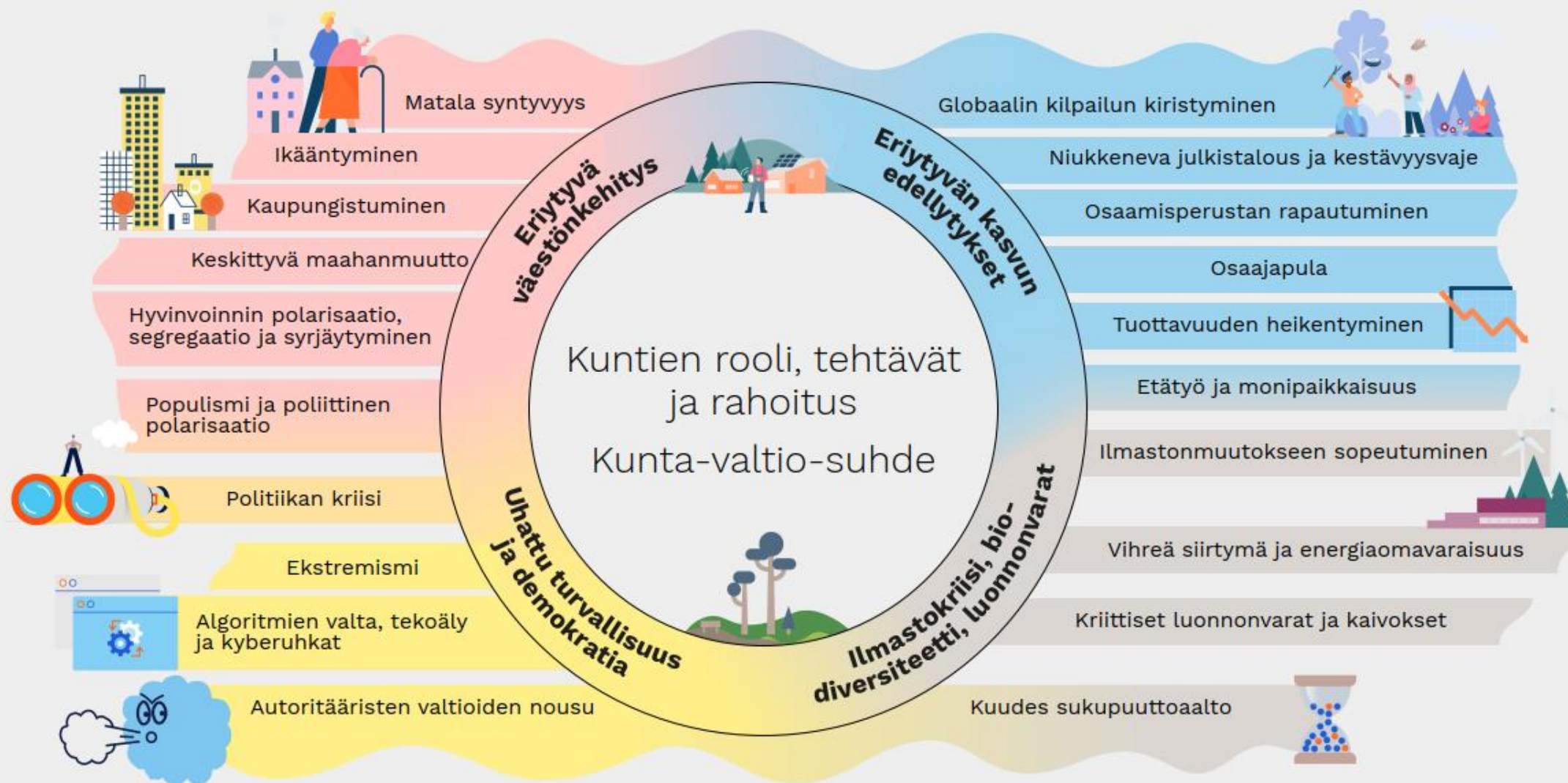
Tulevaisuudentutkija, FT Aleksi Neuvonen, Demos Helsinki

USO8 Teemaseminaari 21.5.2025

Kuntien valtuustokauteen vaikuttavat toimintaympäristön muutosvoimat

Kehittämispäällikkö Merja Lang, Kuntaliitto

Kuntien toimintaympäristöä haastavat muutosilmiöt

Kunta-valtio

- VOS-uudistus tuottaa voittajia ja häviäjiä
- Opetuksen järjestämiskriteereitä vilautellaan; rakennusvalvontaan väestöpohjakriteerejä...
- Keskusteluja kuntien tehtävien eriyttämisestä käydään ministeriön eri pöydissä

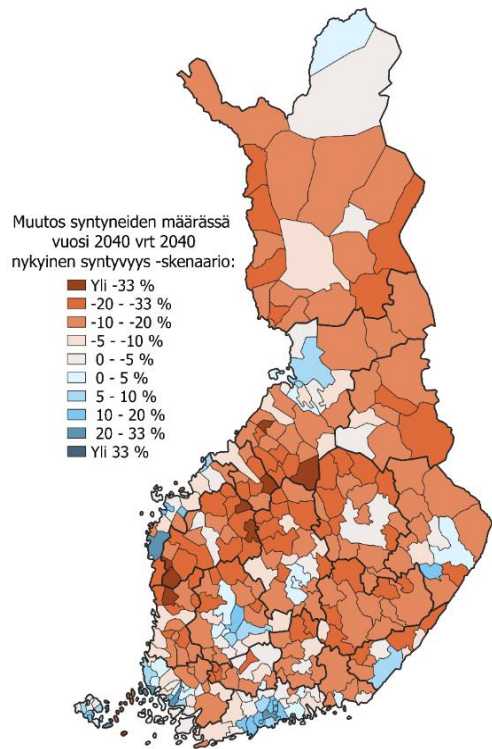
Kysymyksiä

- Mitkä ovat sellaisia, joihin kunta / kaupunki voi itse vaikuttaa
- Mikä ovat sellaisia, joihin tulee mukautua: haasteet, mahdollisuudet
 - Matala syntyvyys
 - Keskittyvä maahanmuutto
 - Populismi, poliittinen polarisaatio; politiikan kriisi
 - Tekoäly
 - Osaamisperustan rapautuminen
 - Vihreä siirtymä, kaivokset

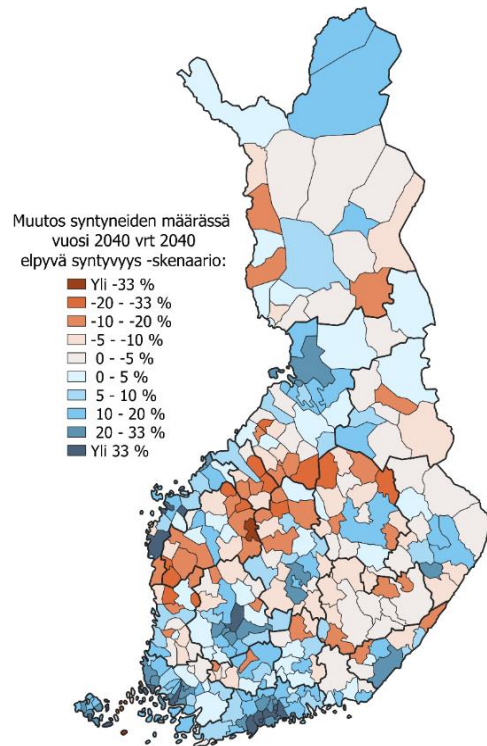
Syntyvyys

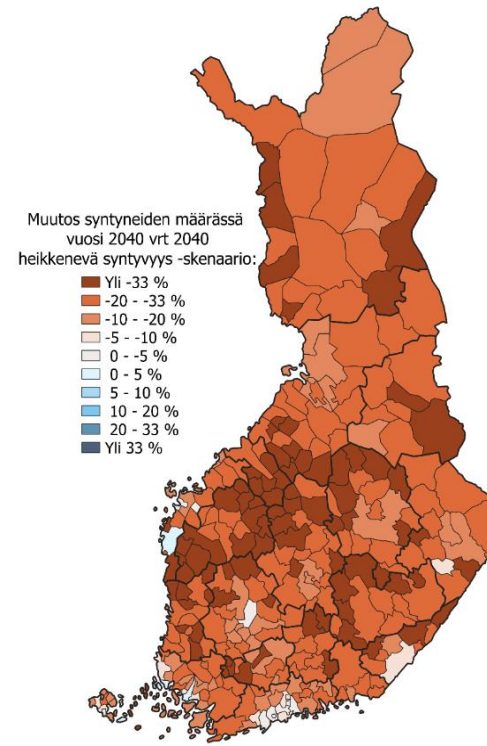
Syntyvyyden elpyminenkään ei pelastaisi kaikkia kuntia

**Nykyinen syntyvyys -
skenaario (vuosien
2022-2023 taso jatkuu)**

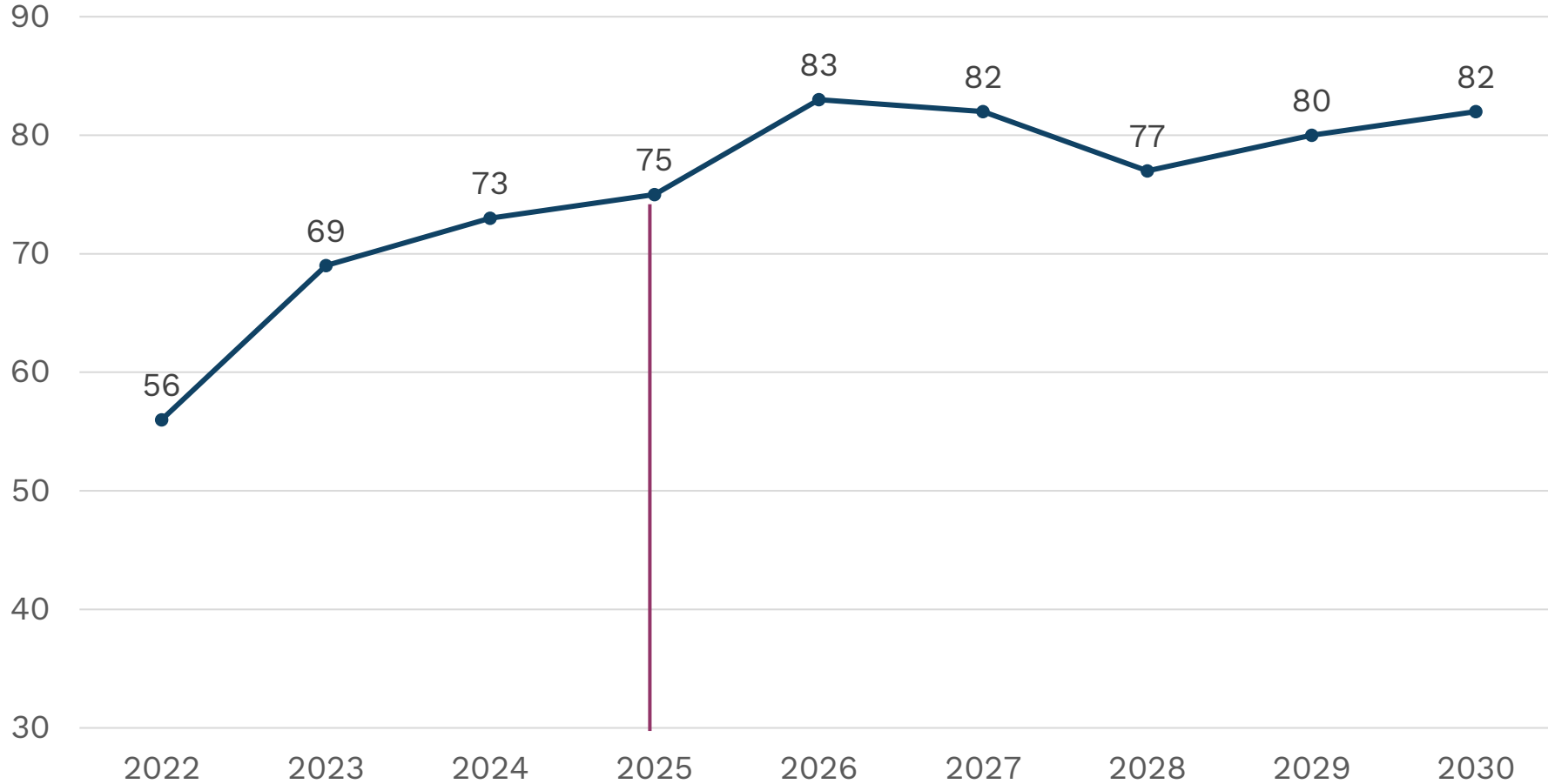
**Elpyvä syntyvyys -
skenaario (syntyvyys
kasvaa → 1,55 tasolle)**

**Heikkenevä syntyvyys
-skenaario (syntyvyys
laskee → 1,2)**

- Viimeisen vuosikymmenen aikana Suomessa syntyvien lasten määrä on **laskenut 16 000 lapsella**
- Kun vielä vuonna 2010 lapsia syntyi n. 61 000, niin vuonna 2024 lapsia syntyi enää 44 000.
- Vuoteen 2030 mennessä on arvioitu **peruskoululaisten määrän tippuvan jopa 70 000:lla vuodesta 2024.**

Määrä Manner-Suomen kuntia, joissa 7-vuotiaita 20 tai vähemmän

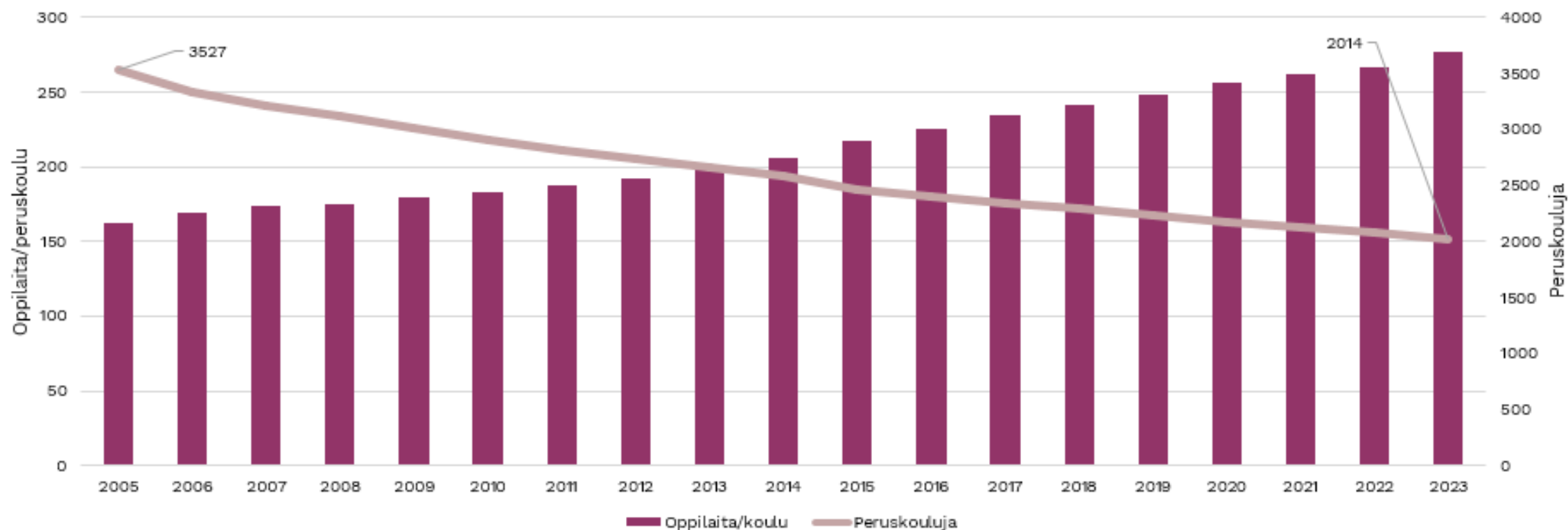
Lähde: Tilastokeskus, Väestöennuste2021

Työikäisten puuttuminen jää pysyväksi pitkälle tulevaisuuteen kaikissa syntyvyyden skenaarioissa.

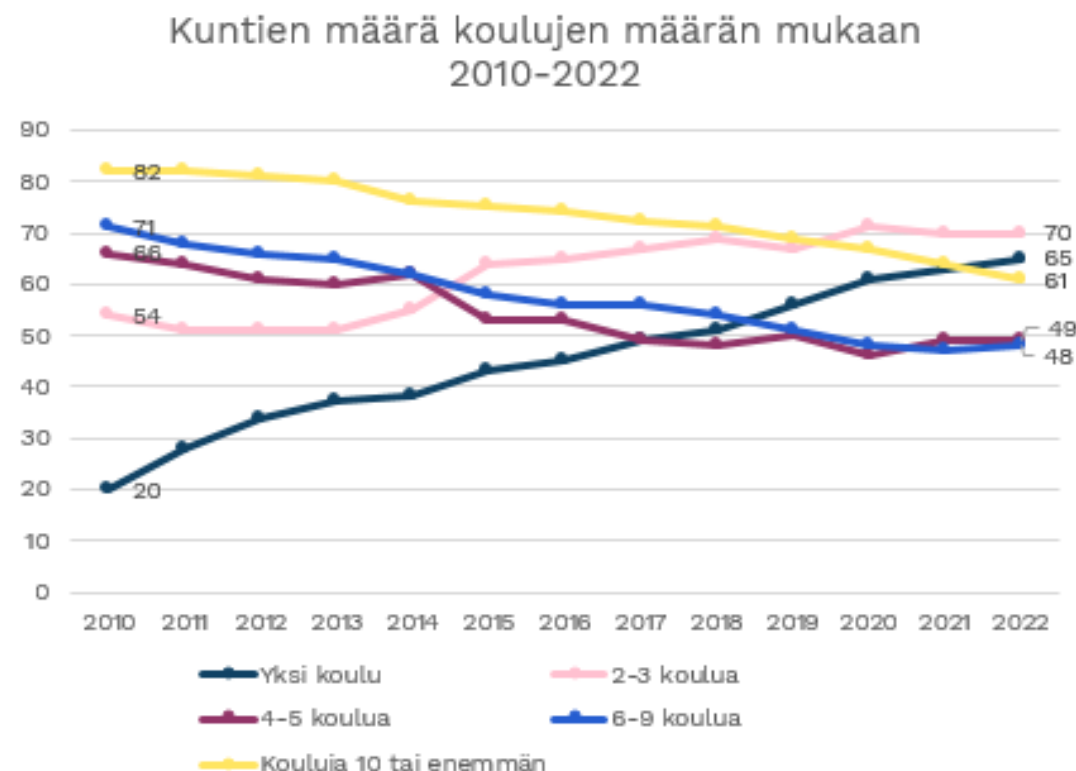
Syntyvyyteen on vaikea löytää yhteiskunnallisia vaikuttamiskeinoja. Siksi syntyvyys pysynee matalalla tasolla myös tulevaisuudessa.

Peruskoulujen määrä ja oppilasmäärän kehitys keskimäärin

Peruskoulujen määrä ja kesikoko 2005-2023

Kunnat ja koulujen määrä

- Yhden koulun kuntien määrä on kasvanut 2010-luvulla, joten yhä useammassa kunnassa on enää yksi peruskoulu.
- Vuonna 2010 20:ssä kunnassa oli yksi peruskoulu. Vuonna 2022 vastaavien kuntien määrä oli 65.
- Kahden tai kolmen koulun kuntien määrä nousi 54:stä 70:een vuodesta 2010 vuoteen 2022.
- Vuonna 2022 lähes puolessa (135 kpl) Manner-Suomen kunnista koulujen määrä oli 1-3 peruskoulua.
- Yhä harvemmassa kunnassa kouluja on enemmän kuin kolme.
- Niiden kuntien määrä, joissa kouluja oli neljä tai enemmän oli vuonna 2010 219. Vuonna 2022 näitä kuntia oli enää 158.

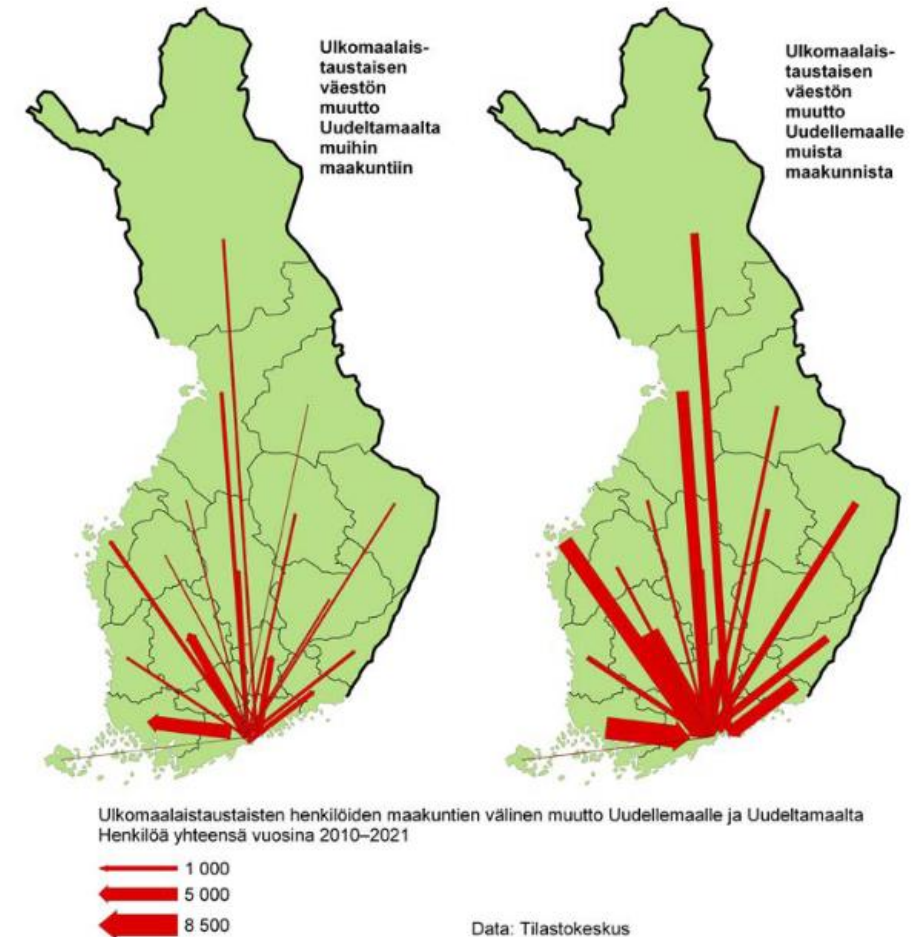
Keskittyvä maahanmuutto

Maahanmuuttajien muuttoliike voimistaa alueellista eriytymistä

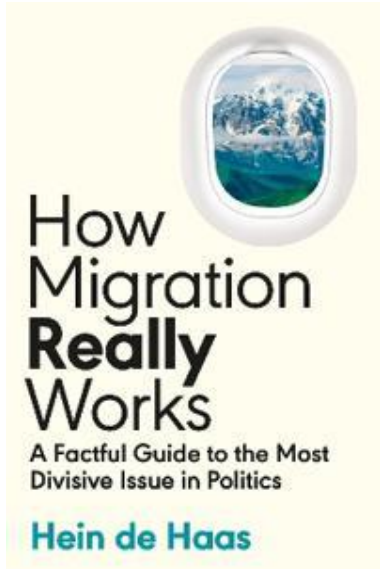
- Suoma-laistaustaiset keskittyvät neljään maakuntaan; **ulkomaalaistaustaiset vain kahteen.**
- Uudenmaan yhteenlaskettu nettomuuttovoitto muualta Suomesta oli tutkitulla ajanjaksolla yli 51 000 henkeä. **Näistä kaksi henkeä kolmesta (66 %) oli ulkomaalaistaustaisia**
- Muuttotappiomaakunnista kolmessa (Pohjois-Savo, Pohjanmaa ja Pohjois-Karjala) **ulkomaalaistaustaisten osuus oli koko maakunnan muuttotappiosta 1,4–2,6 kertaa suurempi** kuin suomalaistaustaisten vastaava luku.
- Myös Pohjois-Pohjanmaalla, Lapissa sekä Etelä-Karjalassa ulkomaalaistaustaisten muuttotappio ylsi lähes vastaavaan henkilömäärään kuin suomalaistaustaisten.

Lähde: T Hanell · 2023 — **Joko lähdet, vastahan tulit?** · Ulkomaalaistaustaisten henkilöiden muuttoliike Suomessa vuosina 2010–2021

Kuvio 2. Ulkomaalaistaustaisen väestön muutto Uudeltamaalta ja Uudellemaalle vuosina 2010–2021.

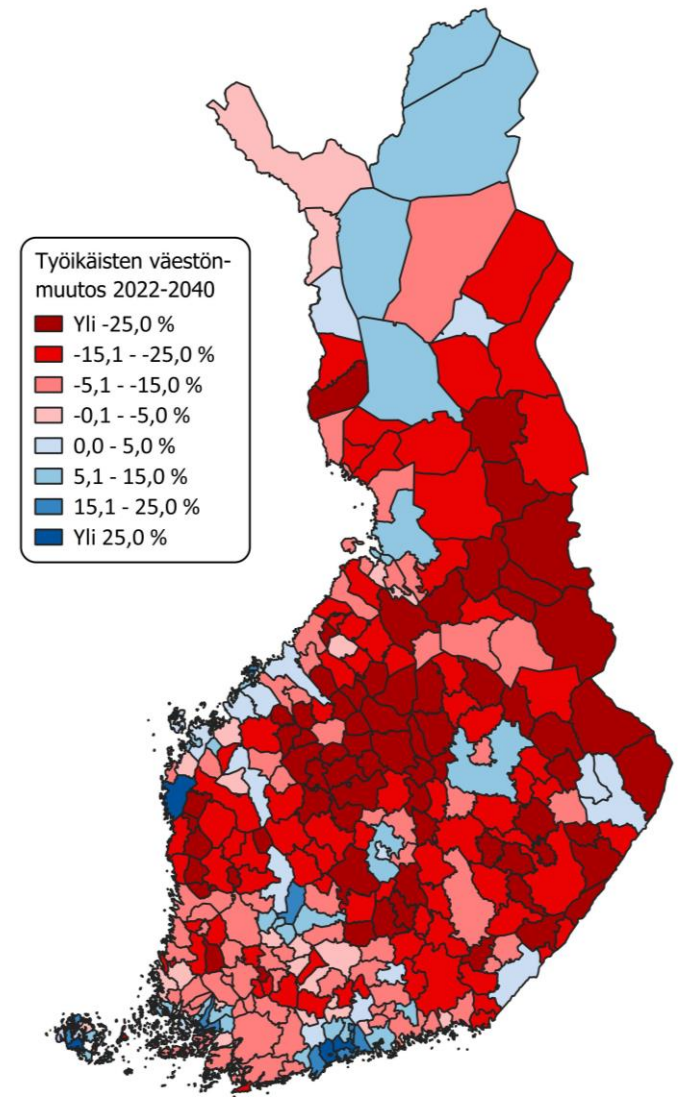
Riittääkö maahanmuuttokaan?

- » Työikäisen **väestön vaje niin suuri**, että sen täysi paikkaaminen maahanmuutolla ei realistista. Muuttajia pitäisi olla **valtavasti** nykyistä enemmän.
- » Maahanmuuttoa pitäisi dramaattisesti lisätä samaan aikaan kun **maahanmuuttokritiikki voimistuu entisestään**: nykyisiäkin lukuja haluttaisiin pienentää.
- » Muuttajat ovat ihmisiä: myös he ikääntyvät ja saavat lapsia. **Muuttajien määrän pitäisi jatkua pitkään korkeana ja myös edelleen kasvaa.**
- » Muuttajat sulautuvat osaksi vastaanottavan maan kulttuuria: **heidän lapsilukunsa alkaa jo toisessa sukupolvessa lähentyä kantaväestön hedelmällisyyslukemia.**
- » Yhä useampi maa on kilpailemassa niistä harvalukuisista osaajista. **Monissa aikaisemmin paljon muuttajia luovuttaneissa maissa näkyvillä samantyyppisiä huoltosuhdeongelmia** kuin länsimaissakin. **Kiina** tulee tarvitsemaan valtavasti väkeä omista vanhuksistaan huolehtimiseen.
- » Muuttajat jäävät usein mielellään **lähialueille**, jos siellä vain on töitä ja mahdollisuuksia tarjolla.

Maahanmuutto ei korjaa alueellista väestökatoa

- **75 %:ssa kuntia maahanmuutto ei muuta väestökehitystä merkittävästi.**
- Lisäyksen tulisi olla valtavaa eksponentiaalista.
- ”Pitovoiman” vieraskielisten ryhmässä täytyisi kasvaa merkittävästi näissä kunnissa.

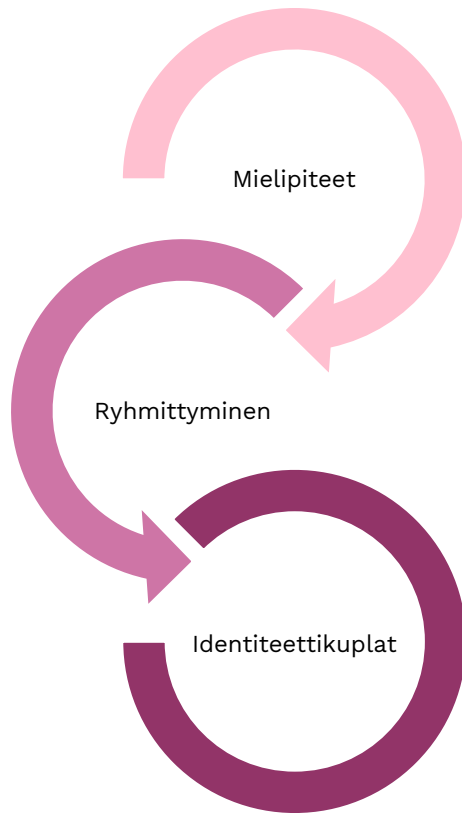

**Työikäisen väestön kehitys,
Kansainvälistyvä Suomi 2022-
2040**

Populismi, poliittinen polarisaatio ja politiikan kriisi

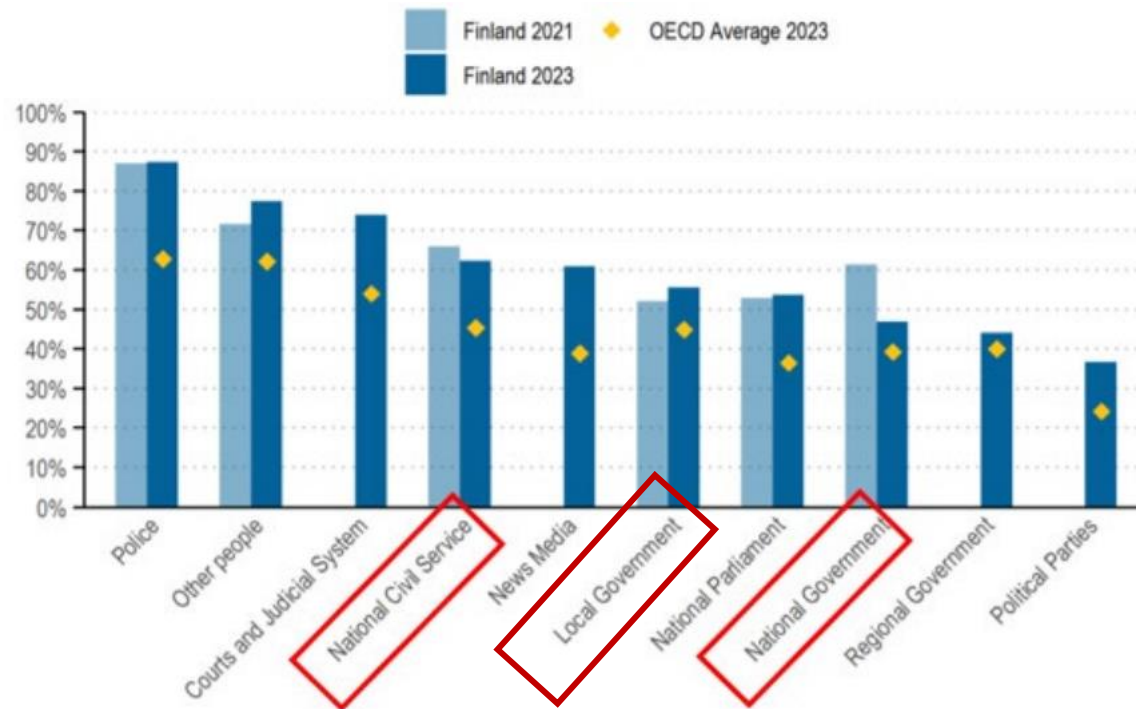

Me vastaan te – Suomi jakaantuu yhä voimakkaammin

- **Kuplautessa tärkeämpää edustaa näkemystä, kuin saada asiasta aikaan päätös, johon eri osapuolet voivat sitoutua.**
- Mielipiteet ja keskusteluilmapiiri kärjistyvät ja syntyy kierre, jossa demokraattiseen päätöksentekoon ei löydy enää halukkaita tai politiikan raskassarjalaisetkin väsyvät.
- **Yhteisen vision löytymisestä tulee erittäin vaikeaa ja konsensushenki haihtuu.**
- Pienemmät kunnat, joissa päätöksentekijöitä ovat vähemmän, ovat herkempiä poliittisen ilmapiirin hapanemiselle.
- Toisaalta suurissa kaupungeissa voi valtakunnan tasoinen hallituspolitiikka heijastua paikallispolitiikkaan.
- Tutkimuksen mukaan kun yhteiskunnallinen asia on nousemassa julkiseen keskusteluun, puoluepoliittisesti sitoutumaton materiaali ja tieto vähentävät polarisaatiota

Suomalaisten luottamus yhteiskunnallisiin instituutioihin ja kanssaihmissiin vuosina 2021 ja 2023

Note: 'High or moderately high' corresponds to the aggregation of response options 6-10 to the question "On a scale of 0 to 10, where 0 is not at all and 10 is completely, how much do you trust [institution]?"; neutral to option 5 and "low or no" to response options 0-4.

- luottamus poliisiin kaikkein korkeinta Suomessa (**FI 87 %**, NO 77 %), myös oikeuslaitos (FI 74 %) nauttii vahvaa luottamusta
- luottamus Suomen valtionhallintoon on laskenut hieman, mutta edelleen parhaiden maiden joukossa (IE 66 %, IS 64 %, **FI 62 %**)
- kunnallishallintoa (FI 56 %) ja eduskuntaa (FI 54 %) koskeva luottamus on hienoisessa nousussa, sen sijaan HV-alueet (FI 44 %) jää viimeiseksi yhdessä poliittisten puolueiden (FI 37 %) kanssa
- myös suomalaisten luottamus kanssaihmissiin on varsin suurta 78 % (ka. 62 %)

Uhattu demokratia – kuinka käy järjestelmän legitimitetin?

- Kansainvälisesti edustuksellinen demokratia on vakavasti uhattuna.
- **Poliittiset ääriliikkeet** nostavat kannatustaan ja ihmiset kaipaavat vahvoja johtajia, ja ovat sellaisia myös nostamaan valtaan.
- Poliittiset ääriliikkeet **pyrkivät valtaan hapertamalla ihmisten luottamusta keskeisiin instituutioihin** kuten päätöksentekoon, vapaaseen mediaan, oikeuslaitokseen ja koulujen kasvatukselliseen sisältöön.
- Kansainvälisissä luottamusvertailuissa Suomi on kärkipaikoilla vuodesta toiseen.
- Sosiaalisella luottamuksella ja instituutioihin luottamisella on vahva yhteys. Lisäävätkö luotettavasti toimivat instituutiot luottamusta kanssaihmisiin, vai lisääkö luottamus ihmisiin uskoa siihen, että myös instituutiot ovat luotettavia toimijoita.
- Suomalaisen demokratian paradoksi on se, etteivät suomalaiset usko voivansa vaikuttaa asioihin.

OECD:n suositukset Suomelle

- Taloudellisen turvan lisääminen ja syrjintään puuttuminen vähentävät epäluottamusta
- Käsitys poliitikkojen ja virkamiesten integriteetista vaikuttaa luottamukseen
- Kansalaisten osallistumista päätöksentekoon kehitettävä edelleen
- Julkisen vallan viestittävä toiminnastaan ja uudistuksista paremmin
- Pidettävä huolta riippumattoman median elinmahdollisuuksista ja kansalaisten medialukutaidosta

Hyvä, paha tekoäly

Optimoitu ja tehokas hallinto?

- **Tuottavuushyötyjä** haetaan aktiivisesti, toisaalta tekoälyyn kohdistuu odotuksia, joita se ei vielä pysty lunastamaan. Kehitys on nopeaa.
- Poistaa vanhentuneita ammatteja, tehtäviä ja hukkaa sekä lisää automatisaatiota eri prosesseissa kuten lupahakemuksissa ja muissa anomuksissa.
- Kykenee parempaan datapohjaiseen päätöksentekoon kuin ihminen?
- Parhaimmillaan tekoäly voi tuoda tuntuvat säästöt sekä parempia ja vaikuttavampia palveluita.
- **Tekoälyvetoinen hallinto ei ole poliittisessa vastuussa äänestäjille.** Tekoäly heijastaa sitä dataa, jolla se on koulutettu eli siinä on piileviä arvoja ja valintoja, joita esimerkiksi kielimallit vastauksissaan heijastelevat. Algoritmit eivät ole läpinäkyviä, ja näin tekoälyä voidaan myös manipuloida poliittisin tarkoituksin.
- **Suomessa tekoälyn käyttöön otto etenee verrokkimaita hitaammin. Tulemme tuottavuuskehityksessä jo muutenkin perässä.** Pitääkö tästä olla huolissaan?

Osaamisperustan rapautuminen

Osaamisperustan rapautuminen

- Menneitä vuosikymmeniä on leimannut inhimillisen pääoman kasvu: työikäisten määrä on ollut kasvava ja **työmarkkinoille siirtyvä ikäluokka eläkkeelle jäävää ikäluokkaa koulutetumpi.**
- Nyt inhimillistä pääomaa pienentää nuorten ikäluokkien pieneneminen. Myös 1970-luvulta alkanut koulutustason koheneminen uhkaa päättyä, sillä nuorimpien ikäluokkien keskimääräinen koulutustaso on alkanut laskea. **1970-luvun lopulla syntyneiden ikäluokka on jäämässä korkeimmin koulutetuksi.**
- Osaamistason laskusta kertovat myös suomalaisnuorten **Pisa-tulokset.** Laskua on kaikissa mitatuissa oppiaineissa: matematiikassa, lukutaidossa ja luonnontieteissä.
- Osaamisperustan rapautumista voidaan hidastaa nostamalla koulutustasoa ja lisäämällä panoksia koulutukseen. Samaan aikaan tarvitaan kuitenkin myös työmarkkinat, joilla kouluttautumisesta on hyötyä.

Osaaminen ja kasvun mahdollisuudet

Investoinnit inhimilliseen pääomaan parantavat työvoiman laatua ja työn tuottavuutta

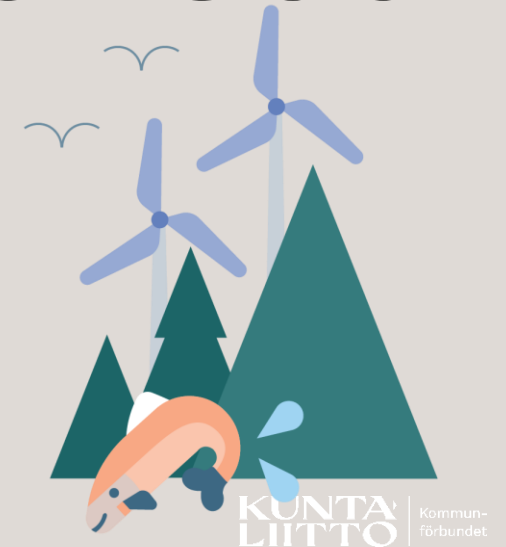
Inhimillinen pääoma mahdollistaa innovaatioiden tekemisen ja sitä kautta jatkuvan talouskasvun.

Ruotsi kasvaa yritysten aineettomilla investoinneilla

2008–2022	Suomi vs Ruotsi -vertailu
Investointien rakenne	Suomi investoi Ruotsia vähemmän sekä aineettomiin hyödykkeisiin että koneisiin ja laitteisiin
Yritysten investointien osuus BKT:sta	12 % vs. keskimäärin 20 %
Yritysten investointien kasvuvauhti	Supistunut Suomessa, lisääntynyt Ruotsissa yli 40 %
Aineettomat investoinnit	Supistuivat Suomessa sekä koko talouden tasolla että yrityksissä. Yritysten T&K-investointien pudotus Suomessa on erityisen suuri.
Pääoman käyttö työpanosta kohti	Ruotsissa käytössä selvästi enemmän sekä aineellista että aineetonta pääomaa työpanosta kohti.

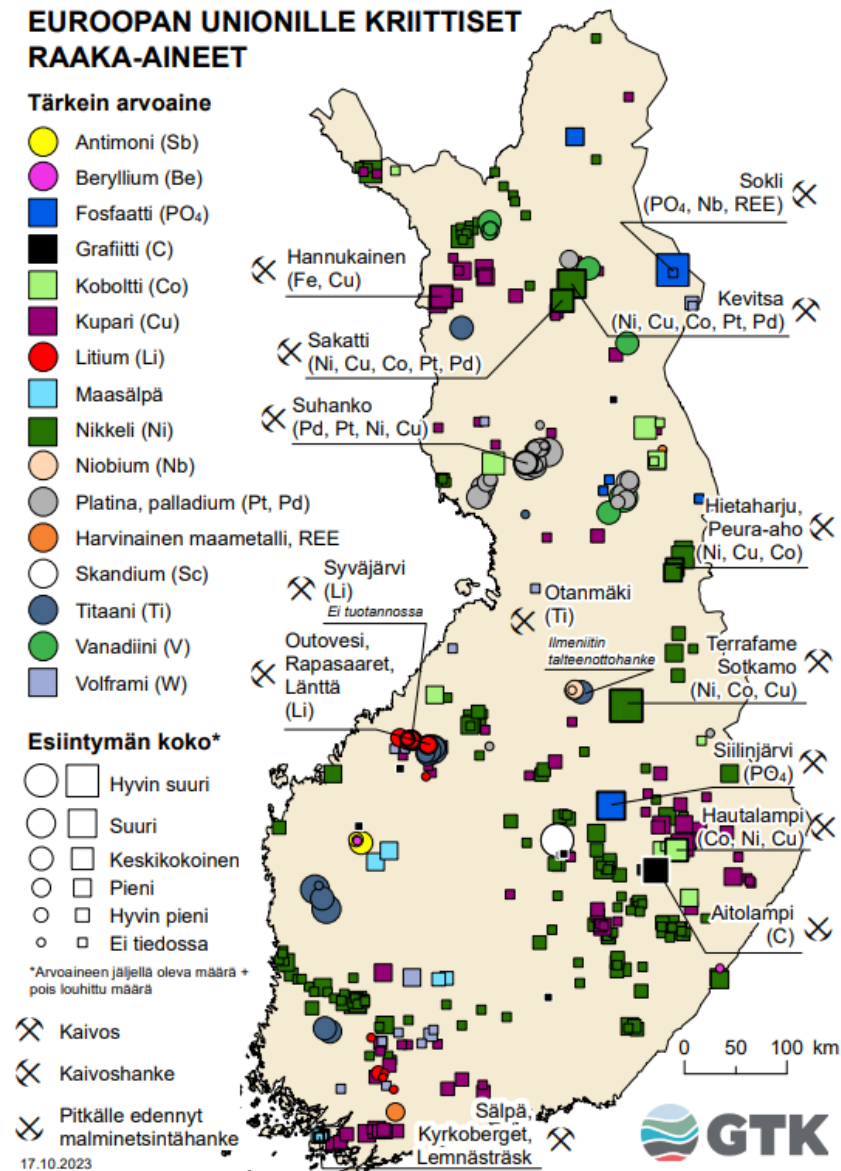
Lähde: Johnny Åkerholmin taustaselvitys Sitralle, 2024

Vihreä siirtymä. luonnonvarat ja kaivokset

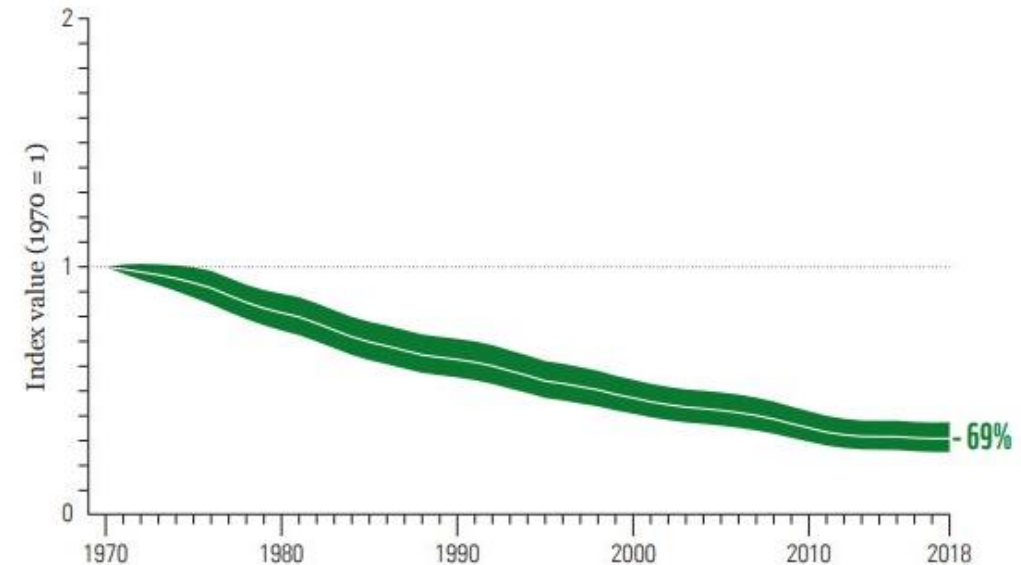
Kriittiset luonnonvarat ja kaivokset

- **Vihreä siirtymä ja puolustusteollisuus** vaativat valtavasti litiumia, kobolttia, alumiinia ja noin 30 muuta kriittistä raaka-ainetta – moninkertaisesti nykykapasiteettiin tai jopa **tunnettuihin luonnon varoihin verrattuna**
- Suomi on EU:n ainoa koboltin tuottaja ja maailman toiseksi suurin koboltin jalostaja Kiinan jälkeen.
- Suomessa on ainakin kuudentoista **EU:ssa kriittiseksi** määritellyn raaka-aineen esiintymiä. Huomio Suomen maaperään voi tuoda mukanaan uhkia ja mahdollisuuksia.
- Edessä voi olla ankara kilpa strategisten raaka-aineiden hyödyntämisestä.
- **Kiristynvä geopolitiikka** voi paineistaa tilannetta. Vastakkain voivat asettua paitsi taloudelliset ja ympäristönsuojelulliset näkökohdat, myös turvallisuuspoliittiset kysymykset. Esimerkiksi Ukrainan luonnonvarojen hyödyntäminen otettiin osaksi neuvotteluja Ukrainan turvatakuista.

Kuudes sukupuuttoaalto: 2/3 maailman selkärangkaisista menetetty lyhyessä ajassa

- Ihmisen toiminnan seurauksena maailman selkärangkaisista on kadonnut lyhyessä ajassa yli kaksi kolmasosaa.
- Hallitustenvälisen luontopaneeli IPBESin mukaan sukupuutto uhkaa jopa miljoonaa eläin- ja kasvilajia.
- **Käynnissä on ennennäkemätön ihmisen aiheuttama sukupuuttoaalto, joka uhkaa myös taloutta, ruuantuotantoa ja ihmisten terveyttä.**
- Luontoa hävitetään etenkin maatalouden alta, mutta myös asutuksen, teiden, kaivosten ja muun **rakennetun ympäristön tieltä.**
- Myös **metsätalous** köyhdyttää lajien kirjoa.
- **Ilmastonmuutos** on nousemassa yhä merkittävämmäksi aiheuttajaksi luonnon köyhtymiselle.

Living Planet Index

Luontokato ja kunnat

- Mitä suojellaan?
- Miten kompensoidaan rakentamisesta aiheutuva kato?
- Miten eri lajit, esimerkiksi linnut ja pölyttäjät huomioidaan rakennetun ympäristön suunnittelussa ja ylläpidossa
- Miten erilaiset luontopohjaiset ratkaisut voivat tukea myös lajikadon torjuntaa?

USO8 Teemaseminaari:

Kunnat ja tulevaisuus: kohti uutta valtuustokautta

- 9.00 Kahvitarjoilu
- 9.30 **Tilaisuuden avaus**
Kehittämispäällikkö Jarkko Majava, Kuntaliitto
Johtava konsultti Anni Antila, FCG
- 9.45 **Kohti 2030-luvun planeettaa, Suomea ja kuntia:
väistämättömät kehitykset ja oman tulevaisuuden rakentaminen**
Tulevaisuudentutkija, FT Aleksí Neuvonen, Demos Helsinki
- 10.30 **Kuntien valtuustokauteen vaikuttavat toimintaympäristön muutosvoimat**
Kehittämispäällikkö Merja Lang, Kuntaliitto
- 11.00 **Tauko**
- 11.15 **Miten muutokset vaikuttavat meidän kuntaan?**
Ryhmäkeskusteluja ajankohtaisista teemoista
- 12.00 **Lounas**
- 13.00 **Pieksämäki rakentaa siltoja: yhteistyöllä kasvuun**
Kaupunginjohtaja Emilia Savolainen, Pieksämäen kaupunki
- 13.30 **Näkymiä kuntakentän uudistuksiin ensi valtuustokaudella**
Varatoimitusjohtaja Timo Reina, Kuntaliitto
- 14.00 **Kuntatalous tulevalla valtuustokaudella**
Johtava konsultti Jussi Sallinen, FCG
- 14.30 **USO-kuntavisan tulokset ja USO-tietäjien palkitseminen**
USO-tiimi
- 14.45 **Tilaisuuden päätössanat & kahvitarjoilu**
Kehittämispäällikkö Jarkko Majava, Kuntaliitto

USO8 Teemaseminaari 21.5.2025

Miten muutokset vaikuttavat meidän kuntaan?

Ryhmäkeskusteluja ajankohtaisista teemoista

Mitä tulevaisuus tuo tullessaan?

Teemat:

1. Vihreä siirtymä ja ympäristö
2. Koulutus, osaaminen ja TE-tehtävät
3. Älykäs sopeutuminen ja väestömuutos
4. Demokratia ja moninaistuva päätöksenteko
5. Kestävä konsernitalous ja omistajapolitiikka
6. Hyvinvointi, yhdyspinnat ja turvallisuus

Kysymys: Mitä kuntien tulee tulevalla valtuustokaudella ratkoa kyseiseen teemaan liittyen osana strategiaa?

Tehtävänanto

- Paikan päällä olevat voivat valita, mistä teemasta haluavat keskustella. Teemaa voi halutessaan vaihtaa keskustelujen aikana.
- Teemoille on määritelty fasilitaattorit, jotka kirjaavat keskustelun pääkohtia ylös.
- Etäilijät voivat halutessaan siirtyä keskustelemaan teemoista Teamsiin, jonka linkki löytyy lähetysikkunasta ohjelman alapuolelta.
- Etäilijät voivat halutessaan kirjata ajatuksiaan teemoista Mentimeteriin.

Kysymys:

Mitä kuntien tulee tulevalla valtuustokaudella ratkoa kyseiseen teemaan liittyen osana strategiaa?

Teemat	Työskentelytila
1. Vihreä siirtymä ja ympäristö	B3.6 Graniitti
2. Koulutus, osaaminen ja TE-tehtävät	B3.6 Graniitti
3. Älykäs sopeutuminen ja väestömuutos	B3.1 Topaasi
4. Demokratia ja moninaistuva päätöksenteko	B3.2 Jade
5. Kestävä konsernitalous ja omistajapolitiikka	B3.3 Akaatti
6. Hyvinvointi, yhdyspinnat ja turvallisuus	B3.4 Gneissi

**Kirjauksia voi tehdä
Mentimeteriin!**

Osoite: www.menti.com
Tunnus: 8188 3101

USO8 Teemaseminaari:

Kunnat ja tulevaisuus: kohti uutta valtuustokautta

- 9.00 Kahvitarjoilu
- 9.30 **Tilaisuuden avaus**
Kehittämispäällikkö Jarkko Majava, Kuntaliitto
Johtava konsultti Anni Antila, FCG
- 9.45 **Kohti 2030-luvun planeettaa, Suomea ja kuntia:
väistämättömät kehitykset ja oman tulevaisuuden rakentaminen**
Tulevaisuudentutkija, FT Aleksí Neuvonen, Demos Helsinki
- 10.30 **Kuntien valtuustokauteen vaikuttavat toimintaympäristön muutosvoimat**
Kehittämispäällikkö Merja Lang, Kuntaliitto
- 11.00 **Tauko**
- 11.15 **Miten muutokset vaikuttavat meidän kuntaan?**
Ryhmäkeskusteluja ajankohtaisista teemoista
- 12.00 **Lounas**
- 13.00 **Pieksämäki rakentaa siltoja: yhteistyöllä kasvuun**
Kaupunginjohtaja Emilia Savolainen, Pieksämäen kaupunki
- 13.30 **Näkymiä kuntakentän uudistuksiin ensi valtuustokaudella**
Varatoimitusjohtaja Timo Reina, Kuntaliitto
- 14.00 **Kuntatalous tulevalla valtuustokaudella**
Johtava konsultti Jussi Sallinen, FCG
- 14.30 **USO-kuntavisan tulokset ja USO-tietäjien palkitseminen**
USO-tiimi
- 14.45 **Tilaisuuden päätössanat & kahvitarjoilu**
Kehittämispäällikkö Jarkko Majava, Kuntaliitto

Pieksämäki rakentaa siltoja: yhteistyöllä kasvuun

Emilia Savolainen, Pieksämäen kaupunki
21.5.2025
USO –verkostopäivä
Kuntaliitto

Puhuja: Emilia Savolainen

- Pieksämäen kaupunginjohtaja
- Filosofian maisteri (ympäristötiede), Johtamisen erikoisammattitutkinto, itseopiskelija
- Johtotehtäviä 11 vuotta, yhteensä yli 20 vuotta kokemusta viranomaistehtävistä
- Äiti
- Innokas kalastaja ja luonnossa liikkuja

Siiloista siltoihin: mitä tämä tarkoittaa kuntatyössä? Mistä puhun tänään?

Minulle sillan rakentaminen on luottamusta, yhteistä suuntaa ja konkretiaa

Yhteisen suunnan hakeminen vaatii raakaa työtä ja konkretiaa. Paljon keskustelua, pohtimista ja myös välillä karikoita, joista on yhdessä selvittävä

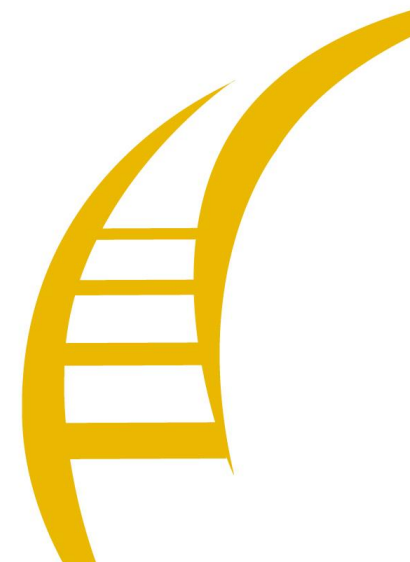
Luottamuksen rakentaminen vaatii toisen näkemysten arvostamista ja ymmärtämystä, kunnioitusta toista kohtaan

Verkostot – modernin kuntajohtajan tärkein työkalu

PIEKSÄMÄKI

Elämäsi asemapaikka

Johtaminen verkostoissa: omat teesini

Aktiivisuus

Rohkeus

Positiivisuus

Empaattisuus ja tunneälyn käyttö

Luotettavuus

Tiedolla johtaminen

Osallistaminen

Viestiminen

Ei politikointia!

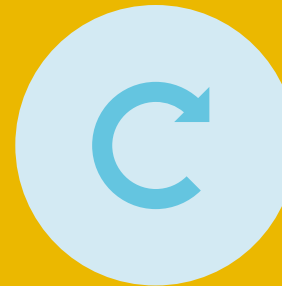
Case Pieksämäki: sillanrakentajana kunnassa – lyhyessäkin ajassa voi saada johtamisella muutosta aikaan!

Alkutilanne:

- vuoropuhelu vähäistä ja siinä oli katkoksia
- luottamus rakoili ja eri toimijat kokivat jäävänsä yksin
- toimintakulttuuri oli siiloutunut ja yhteinen suunta puuttui

Ei oltu varsinaisessa kriisissä, mutta hajaannus sai aikaan sen, että toiminta oli lamaantunut ja organisaatiosta ja sen ihmisistä ei saatu täyttä potentiaalia irti

Tilanne nyt: /Mitä on tehty toisin?

- vuoropuhelua lisätty ja luotu paikkoja kohtaamisille
- luottamus ja avoimuus lisääntynyt

Alettiin puhua avoimesti myös vaikeista asioista. Viestintään ja läpinäkyvyyteen on pienin konkreettisin toimin alettu tavoitteellisesti panostamaan. "me-henki"-vahvistuu pikkuhiljaa, hyvää "pöhinää" uusista elinkeinosektoreista ja onnistumisista, joista myös kerrotaan ulospäin!

Tavoitetilanne:

- myönteinen, eteenpäin menevä, näkyvä kuntakuva
- vetovoimaa saatu lisättyä

Myös pieksämäkeläisten oma puhe paikkakunnasta tulee saada myönteisen puolelle! Myönteinen puhe synnyttää myönteistä puhetta!

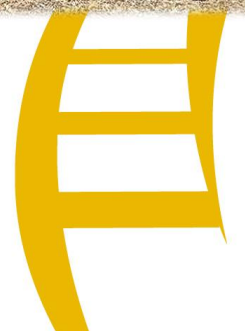

Pitovoimaa lisäämässä:

Kasvua haetaan puhtaan siirtymän, maahanmuuton ja yritysten tukemisen kautta. -> takana 14 vuoden työ, edessä vähintään yhtä pitkä matka kohti elinvoimaista, kasvavaa seutukaupunkia

Siltojen rakentamisen haasteita

- Ilmapiiiri
- Toimintakulttuuri, kaupunki ja alue
- Luottamus
- Vuoropuhelu
- Osallistuminen
- Osallistaminen
- Kuuntelu
- Konkreettinen tekeminen

Konkreettiset muutokset?

Vuoropuhelun ja lähestyttävyyden lisääminen – kaupunginjohtaja lisännyt valtuustoryhmien kanssa vuoropuhelua ja ilmaissut myös konkreettisin toimin lähestyttävyyttä asioiden valmistelussa. Kuntalaisten, sidosryhmien, henkilökunnan, yritysten ja kuntalaisten tapaamiset

Näkyvyyden lisääminen – mitä siellä kaupungin organisaatiossa oikein puuhaillaan?

Viestinnän lisääminen – pieniä konkreettisia muutoksia, joista tullut jo todella paljon hyvää palautetta – viestinnän avoimuus ja lisääminen huomattu kunnassa ja kunnan ulkopuolella!

Yhteistyön lisääminen - kunnan sisällä ja ulkopuolelle – luo avointa, kehittävää ilmapiiriä joka luo keskinäistä luottamusta. Yhteisiä hankkeita ja vuoropuhelua, yhteistoimintaa

Tulevaa, kun siltoja on vahvistettu...

Elinkeinopoliittinen ohjelma (USO) kasvun työkaluna: johtoryhmä tietää mitä odotetaan ja mitkä on raamit tekemiselle

Strategian päivitys (USO) luo yhteisen suunnan ja selkänojan yhteiselle valmistelulle ja päätöksenteolle

→ Tavoitteena aluetaloudellinen kasvu, työpaikkojen lisääminen, elinvoiman lisääminen, ihmisten hyvinvointi ja terveys sekä toimeentulo

PIEKSÄMÄKI
Elämäsi asemapaikka

Mitä muuta?

Kiitos mielenkiinnosta!

- Pieksämäen kaupunginjohtaja
- Emilia Savolainen
- emilia.savolainen@pieksamaki.fi
- 044 368 6801
- [Pieksamaki.fi](https://www.pieksamaki.fi)
- [Visitpieksamaki.fi](https://www.visitpieksamaki.fi)
- @pieksamaenkaupunki

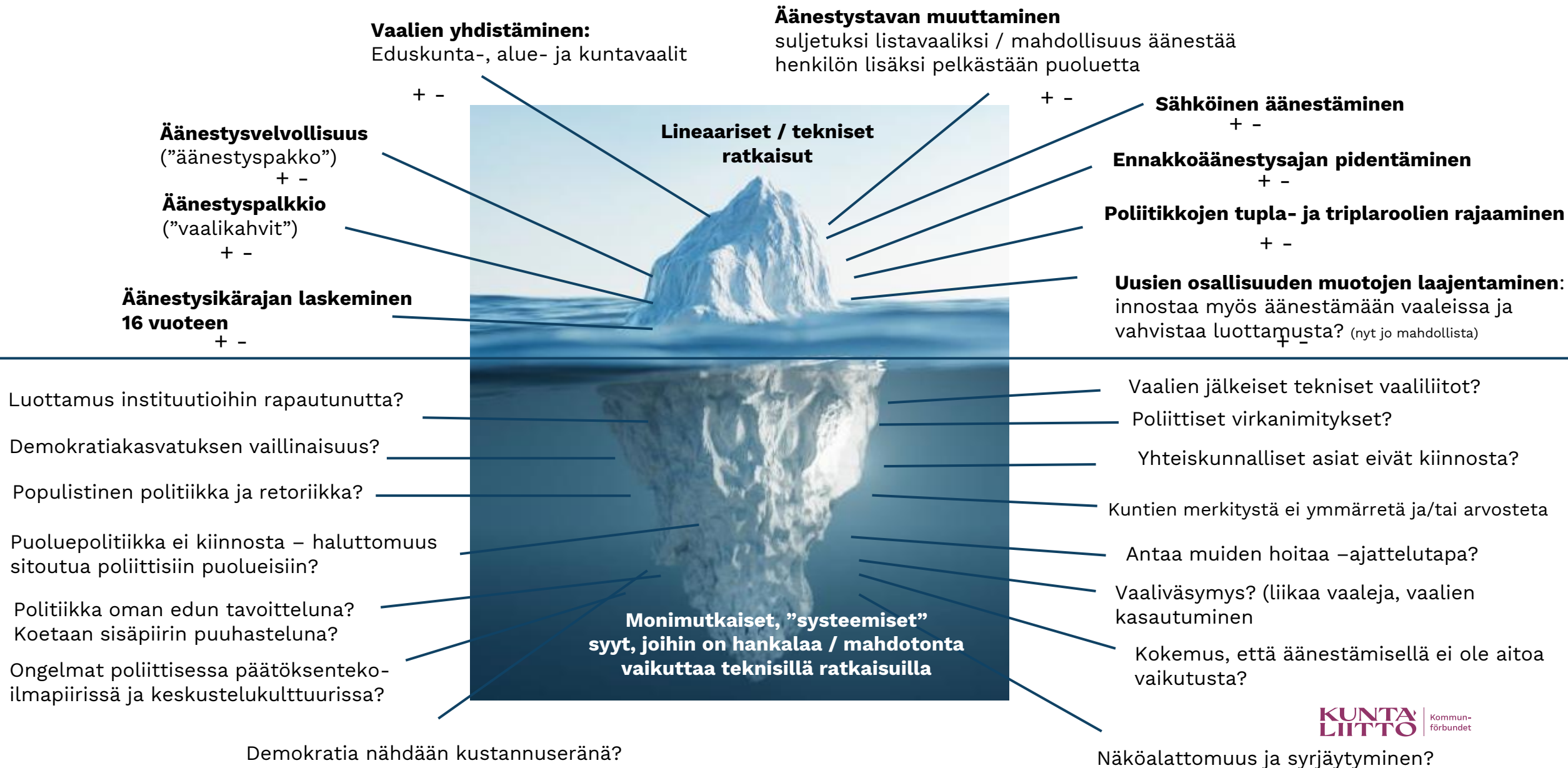

Näkymiä kuntakentän uudistukseen

USO8 –teemaseminaari, 21.5.2025, Kuntatalo

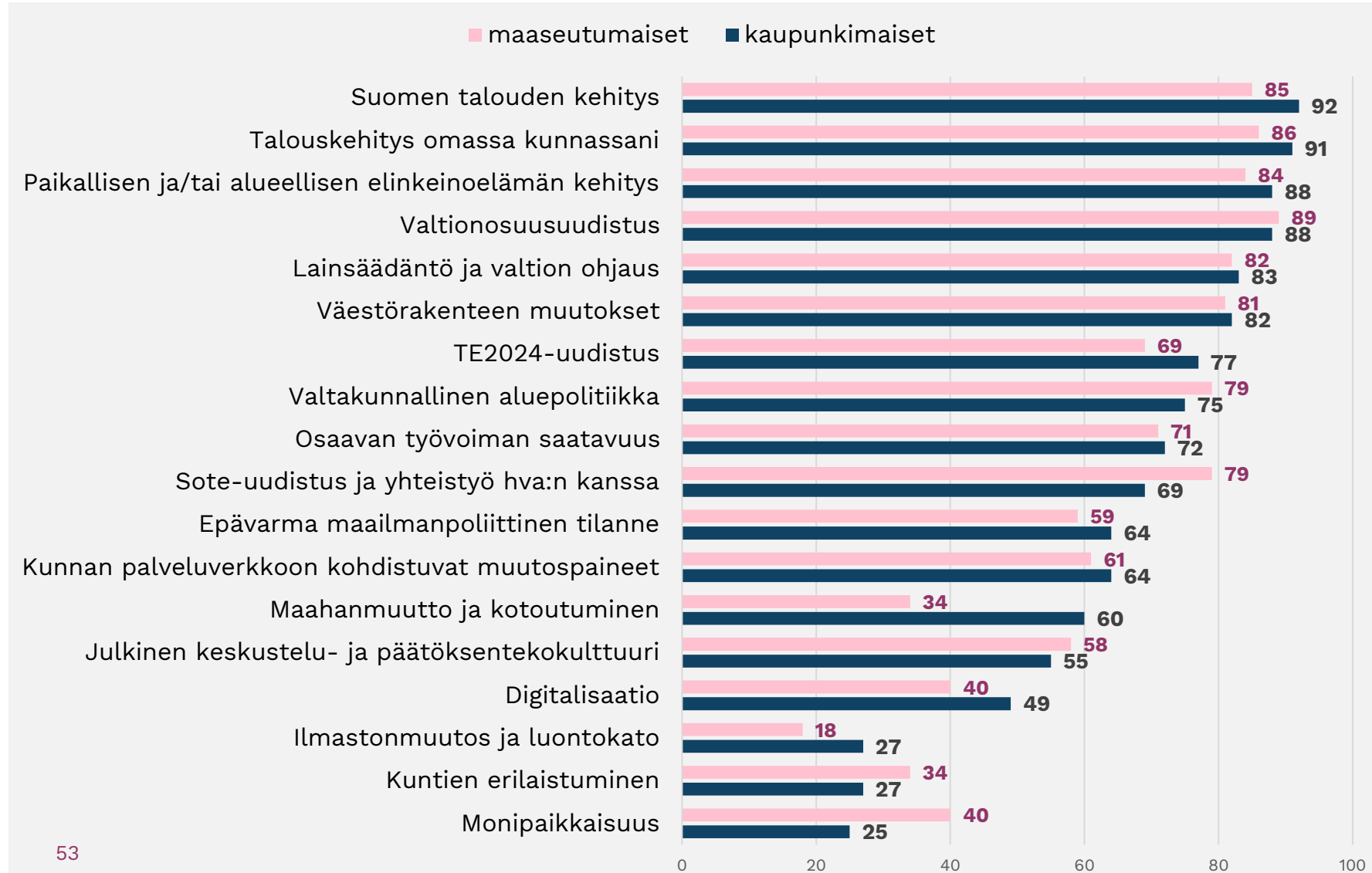
Timo Reina

(Kunta)demokratian tilaan vaikuttavia seikkoja ja joitakin teknisiä ratkaisukeinoja äänestysaktiivisuuden nostamiseksi

Kuntapäättäjien arviot siitä miten paljon seuraavat asiat vaikuttavat oman kunnan toimintaedellytyksiin tulevalla valtuustokaudella.

% vastanneista arvioi vaikuttavan melko tai erittäin paljon. Maaseutumaiset vs. kaupunkimaiset kunnat. (N=max 1701)

Kaupunkimaisissa kunnissa korostuvat maaseutumaisia kuntia enemmän:

- ✓ Maahanmuutto ja kotoutuminen
- ✓ Digitalisaatio
- ✓ Ilmastonmuutos ja luontokato
- ✓ TE-uudistus
- ✓ Talouden kehitys
- ✓ Epävarma maailmanpoliittinen tilanne

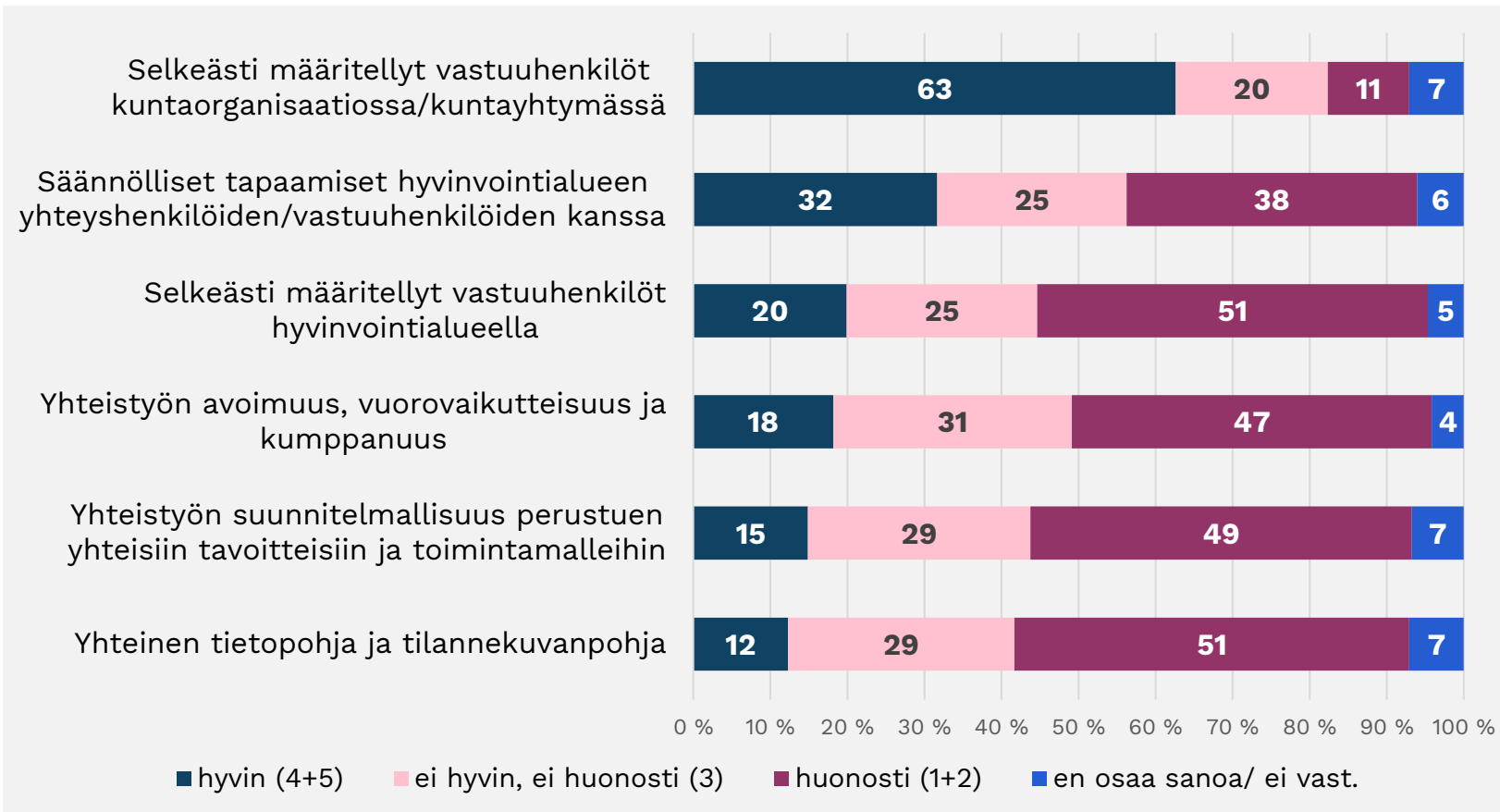
Maaseutumaisissa kunnissa korostuvat kaupunkimaisia kuntia enemmän:

- ✓ Sote-uudistus ja hva-yhteistyö
- ✓ Valtakunnallinen aluepolitiikka
- ✓ Monipaikkaisuus
- ✓ Kuntien erilaistuminen

Kuntaliiton ja Hyvilin tilannekuvakysely yhdyspinnoista, 11-12/2024

Miten seuraavat asiat ovat toteutuneet hyvinvointialueen kanssa tapahtuneessa yhdyspintayhteistyössä?

Kunnat ja kuntayhtymät, vastausten %-jakaumat (N=578)

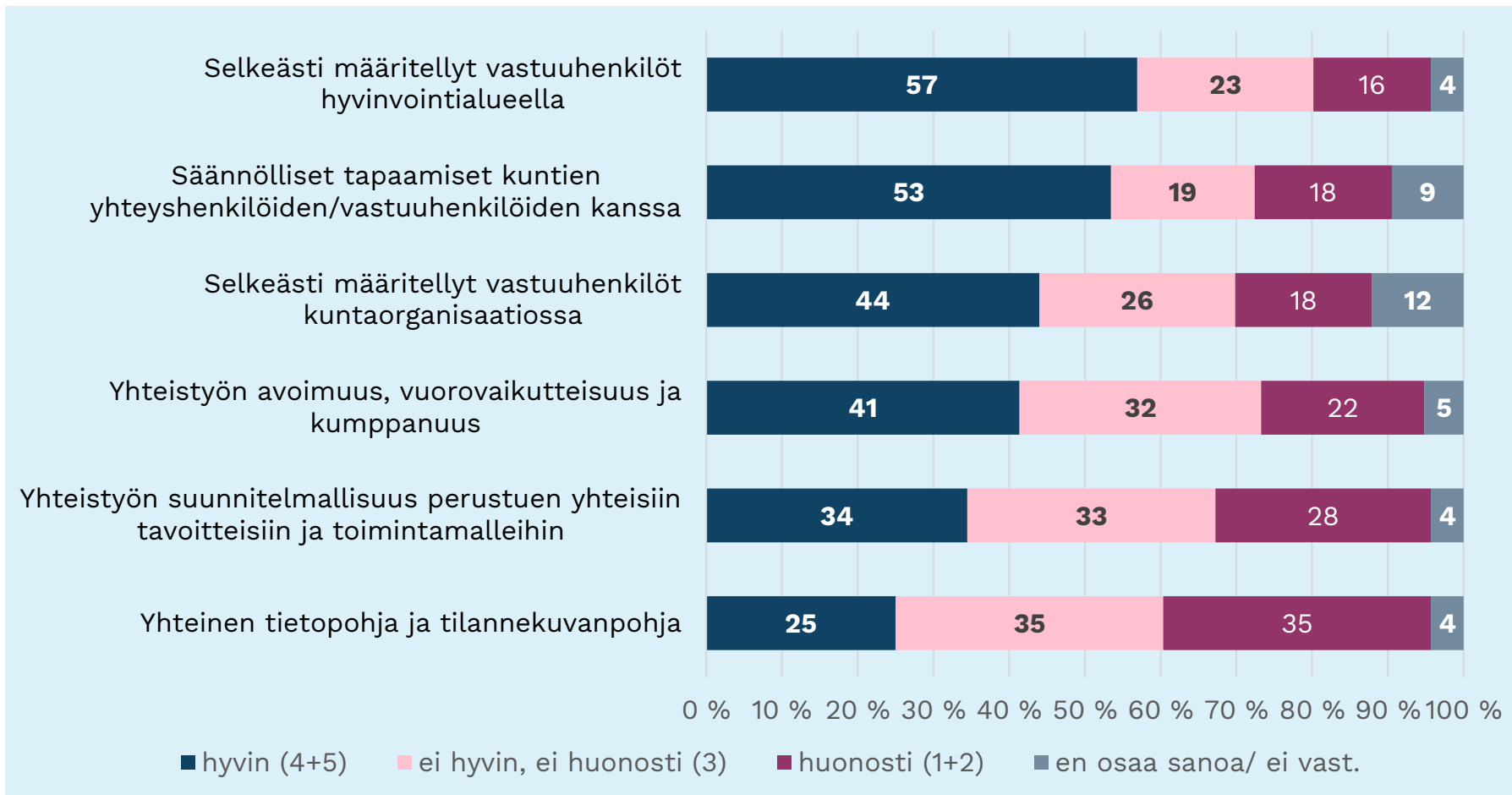

Havaintoja:

- ✓ Vastuuhenkilöt määritelty selkeämmin
- ✓ Säännölliset tapaamiset lisääntyneet
- ✓ Yhteistyön avoimuus, vuorovaikutteisuus ja kumppanuus lähes samalla tasolla
- ✓ Strateginen yhteistyö alkuvaiheessa

Miten seuraavat asiat ovat toteutuneet kuntien kanssa tapahtuneessa yhdyspintayhteistyössä?

Hyvinvointialueet, vastausten %-jakaumat (N=116)

Havaintoja:

- ✓ Hyvinvointialueet arvioivat yhteistyön huomattavasti kuntajohtoa myönteisemmin

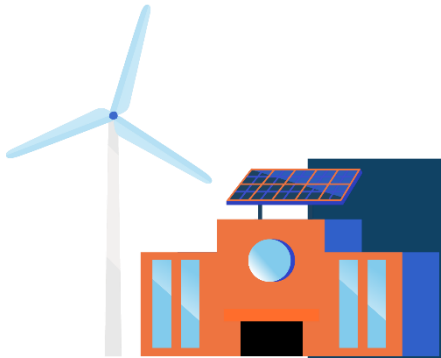
MIKSI?

TE-palveluiden siirtyminen kuntiin ja
täydentyvä elinvoiman ekosysteemi

Väestömurros ja osaavan työvoiman
saatavuus

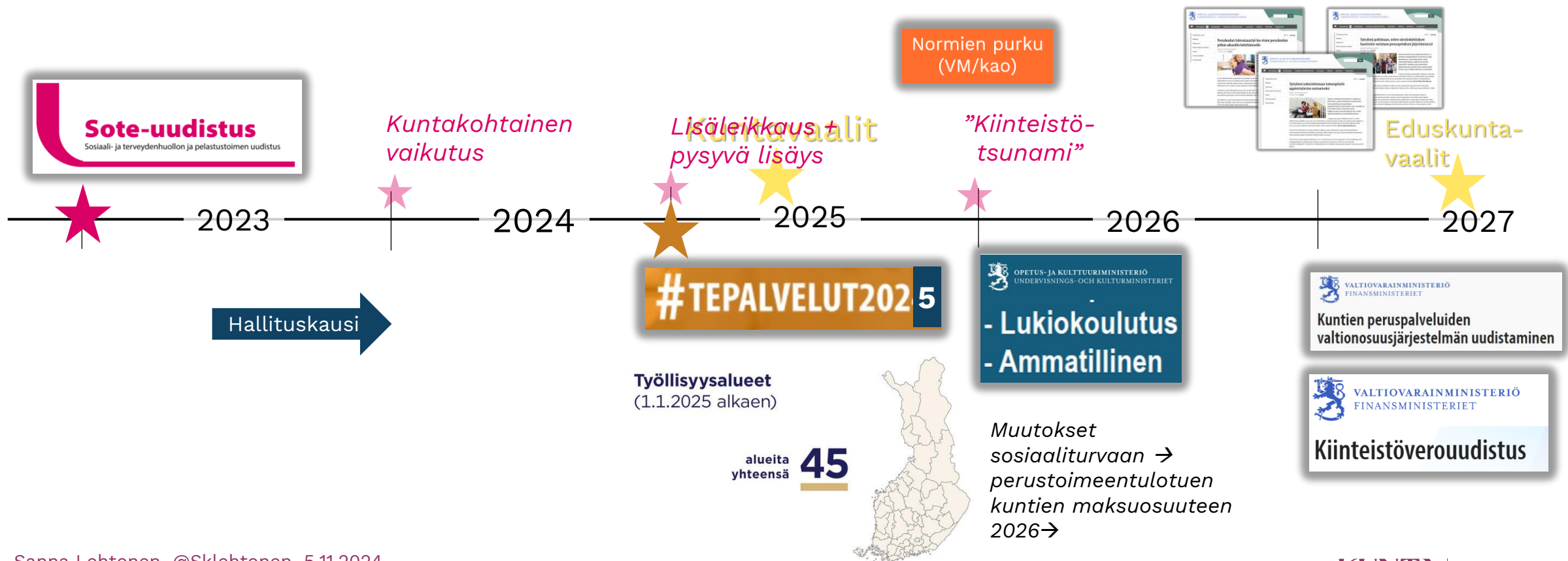
Vihreä siirtymä

Uusi valtuustokausi
Uudet valtuutetut
Uusi kuntastrategia

Hallitusohjelma vaikuttaa kuntien talouteen useaa kautta

Kuluvat vuodet täynnä kuntatalouteen vaikuttavia uudistuksia

Uudet kuntapäätäjät ovat keskellä laki- ja talousmuutosten myrskyä

EU:n Vihreän kehityksen ohjelma

- Energiatasehokkuusvelvoitteet

Sote-uudistuksen hännät

- Kiinteistöjen tyhjentäminen
- Kiinteistöjen yhtiöittäminen

Hankintalain muutokset?

Hallitusohjelman kuntahankkeet

- Norminpurku
 - Valtionosuusuudistus
 - Kiinteistöverouudistus
-
- Uusi rakentamislaki 1.1.2025
 - Lunastuslain muutokset
 - Alueidenkäyttölaki
 - Yhdyskuntakehittämislaki
 - Yhdyskuntarakentamislaki
 - Rakennusvalvontauudistus
 - Suuremmat rakennusvalvonnat

Digitalisaatio

- Hankintatietovaranto
- Hankintasanomat
- Ryhti-järjestelmä
- TE- ja kotodigi
- Digi ensin -uudistus

Leikkaukset valtionavustuksiin ja rahoitusjärjestelmän uudistukset

- Liikunta
- Nuoriso
- Kulttuuri (ml. tpo)

Liikenne 12 -suunnitelma

- Kunta-valtio-rahoitussuhde
- Junaliikenne

Oppimisen tuen uudistus

Kuntatasolla toiminta ja talous kulkevat aina käsi kädessä

Alkavaan valtuustokauteen sisältyy arvovalintoja väestöryhmien välillä

Varhaiskasvatus

- Vahvasti normeerattu ja lailla säädelty
- Osallistumisasteen nousu
- Osaavan henkilöstön saatavuus
- Investointitarpeet

Perusopetusikäiset

- Palveluverkko
- Osaava henkilöstö
- Oppimisen tuki
- Oppilas- ja opiskeluhuolto; yhdyspinta hyvinvointialueiden kanssa

18-25-vuotiaat nuoret

- Oppivelvollisuuden laajentuminen
- Etsivä nuorisotyö
- Työllisyys
- Perustoimeentulotuki

Digitalisaatio ja tekoäly

- Uudet palvelut ja mahdollisuudet
- Ensivaiheessa investointimeno
- Edellyttää muutoskykyistä henkilöstä
- Johdettava sisältö, ei tekniikan kautta

Seniorikuntalaisten palvelut

- Mitä kaikkea hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen pitää sisällään?
→ Ei-lakisääteiset palvelut
- Alueiden talouden heikko tilanne,
- Yhdyspinta hyvinvointialueiden kanssa
- Kolmas sektori

Elinvoiman edistäminen

- Kiinteistöt
- Alueen elinkeinotoiminnan edellytykset
- Yritystoiminnan tukeminen, sijoittaminen ym. riskien näkökulmasta
- Kansainväliset osaajat, kotoutuminen

TE-Uudistus pähkinänkuoressa!

- Työvoimapalvelusta tulee ensi vuoden alussa osa jokaisen kunnan peruspalveluja.
- Jatkossa **saman katon alta** löytyvät esimerkiksi kunnan koulutuspalveluiden, elinkeinopalveluiden ja yhdyskuntarakentamisen lisäksi myös työvoimapalvelut.
- Pelkän työllisyyden edistämisen sijaan kyse on koko alueen elinvoiman edistämisestä.
- Kun kuntien vastuulle siirtyvät TE-palvelut lisätään jo olemassa olevaan kunnan toimintaympäristöön, on kuntien mahdollisuus edistää entistä vaikuttavammin työllisyyttä, osaavan työvoiman saatavuutta ja yritysten kasvua.
- Palveluja ja henkilöstöä ei ole tarkoitus vain siirtää valtiolta kunnille vaan kehittää työvoimapalveluita entistä vaikuttavamiksi: esimerkiksi
 - ✓ **suuntaamalla ammatillista koulutusta** tukemaan paremmin alueen työllisyyttä ja yritysten tarpeita
 - ✓ **edistämällä kotoutumisen roolia** työllisyyden hoidossa
 - ✓ **edistämällä kuntien roolia osaajien aktiivisessa houkuttelussa**, tarvittaessa maan rajojen ulkopuolelta
- On tärkeää kehittää palveluista entistä kohdennetummat, **paikallisten työmarkkinoiden erityispiirteet ja yritysten osaajatarpeet huomioiva kokonaisuus**.
- Kuntiin syntyy palvelukokonaisuus, joka luo uudenlaisen mahdollisuuden edistää paikallista elinvoimaa ja vahvistaa sitä kautta kuntien veto- ja pitovoimaa.

UUSI ELINVOIMAKUNTA

Kunta mahdollistaa kasvun

- / elinkeinopalvelut
- / elinvoimaiset yritykset
- / yritysten kehittäminen ja kasvu

Kunta kouluttaa osaajia

- / Paikallisiin tarpeeseen vastaava ammatillinen koulutus
- / Oppilaitosten yritysysteistyö
- / Laadukas perusopetus

Kunta kaavoittaa ja luvittaa yritystoimintaa sekä pitää yllä arjen infraa

- / Vihreän siirtymän investoinnit
- / Asuntoja työntekijöille
- / Syrjäytymisen ehkäisy
- / Etätyö ja verkkoyhteydet

ASUKKAAT

Kuntiin syntyy palvelukokonaisuus, joka luo uudenlaisen mahdollisuuden edistää paikallista elinvoimaa.

Kunnassa on veto- ja pitovoimaa

- / Kuntalaiset kokevat kunnan turvallisena ja houkuttelevana eri elämänvaiheissa myös tulevaisuudessa.
- / Yritykset näkevät kunnan houkuttelevana ja uskaltavat investoida.

UUSI TEHTÄVÄ: Kunta etsii osaajia

- / Kotoutumisen edistäminen osa työllisyyspalveluina
- / Osaajia yrityksiin tarvittaessa maan rajojen ulkopuolelta
- / Yritysten kasvun mahdollistava työvoiman saatavuus

- TE-palvelut uutena kuntien strategisena työkaluna: TE-palvelut uudistetaan ja kytketään kuntien toiminnan ekosysteemiin - työ ja tekijä kohtaavat.
- Hyvällä omistajaohjauksella alueellisiin osaamistarpeisiin vastaava ammatillinen koulutus
- Laadukkaat sivistys- ja vapaa-ajan palvelut kestävän kasvun perustana
- Kansainvälisessä rekrytoinnissa ja kotoutumisessa onnistuminen
- Investointien houkuttelu ja vauhdittaminen: kunnan ja alueen markkinointi ja maine, onnistunut kaavoitus, liikenteellinen saavuttavuus, sujuvat viranomaisprosessit
- Monipuoliset asumisen ratkaisut työvoiman saatavuuden edistäjinä
- Turvallisuus luo puitteet vetovoimaiselle kehitykselle
- Elinkeinopalvelut kestävän kasvun ja yritysten uusiutumisen tukena
- Julkiset hankinnat kasvun alustana yrityksille
- Kaupunkien vahva rooli EU-ohjelmakauden tavoitteiden ja toiminnan valmistelussa

(Kuntien ja kaupunkien kestävän kasvun ohjelma: Kestävää kasvua Suomeen kuntien johdolla)

Keskeisiä aiheita edunvalvonnassamme 2025 (1)

Norminpurkuohjelma sis. kokeilut ja eriytymiskehityksen salliminen

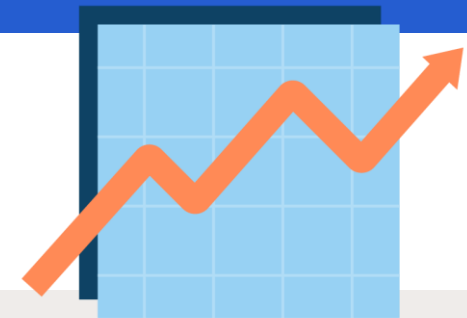
- Kuntaliitto toimii kumppanina hallituksen normien keventämisohjelmassa ja tavoittelee normeista poikkeamisen mahdollistavaa kokeilulainsäädäntöä.
- 63 Norminpurkua tulee edistää.

Rahoitusjärjestelmän uudistaminen laaja- alaisesti

- Kuntien rahoitusjärjestelmän tulee vastata sote- ja TE-uudistusten jälkeistä tilannetta.
- Kuntien valtionosuusuudistusta ja kiinteistöverotuksen arvostamisperusteiden uudistamista tulee edistää.

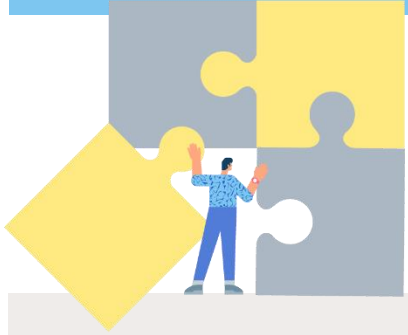
Kunnilla ja kaupungeilla on merkittävä rooli Suomen kasvun edistämisessä.

- Hallituksen politiikan tulee kaikissa hankkeissa tukea kuntien kasvua edistävää toimintaa.
- Kuntien kasvuohjelma tulee sisällyttää Risto Murron hallitukselle koostamaan kasvuriihihankkeeseen.

Keskeisiä aiheita edunvalvonnassamme 2025 (2)

Sidosyksikön hyödyntämisen rajaaminen

Kuntaliitto vaikuttaa siihen, että sidosyksiköiden omistusosuutta ei rajattaisi 10%:iin hallituksen esityksen mukaisesti.

Kunnan tulee itse saada päättää palveluiden järjestämistavasta.

64

TE2024-uudistuksen toimeenpano

Kuntaliitto tukee TE-tehtävien hallittua siirtoa sekä työvoimapalveluiden ekosysteemin rakentumista kuntiin.

Säätelyä tulee purkaa ja TE- ja KOTO-palveluiden rahoituksen tulee olla riittävää.

Koulutusjärjestelmän uudistaminen

Koulutusjärjestelmän uudistamista tulee jatkaa kuntalähtöisesti, kuntien hyviä käytäntöjä hyödyntäen.

Perusopetuksessa tulee mahdollistaa koulutuksen saavutettavuus kehittämällä joustavia opetusjärjestelyitä (esim. etäopetuskokeilu)

Kuntien maankäytön ja rakennetun ympäristön lainsäädäntöuudistukset

Kuntaliitto vaikuttaa aktiivisesti maankäyttöön, rakentamiseen ja infraan liittyviin uudistuksiin.

Uudistuksissa on varmistettava, että kustannukset eivät nouse ja että kunnilla säilyy jatkossakin mahdollisuus yhdyskuntien kehittämiseen ja kestäväan rakentamiseen.

Kuntien kannalta tärkeää kehysriihessä

Kuntien taloudessa ei leikkaus- tai jakovaraa. Kuntatalouden rahoitusjäämä on negatiivinen koko kehyskauden.

TE-uudistuksen loppulasku

- Heikentynyt työllisyystilanne iskee kovaa
- Sakkomaksujen taso nousemassa korkeaksi
- Palkkatukien ym. sidontojen loppulasku yllättänyt

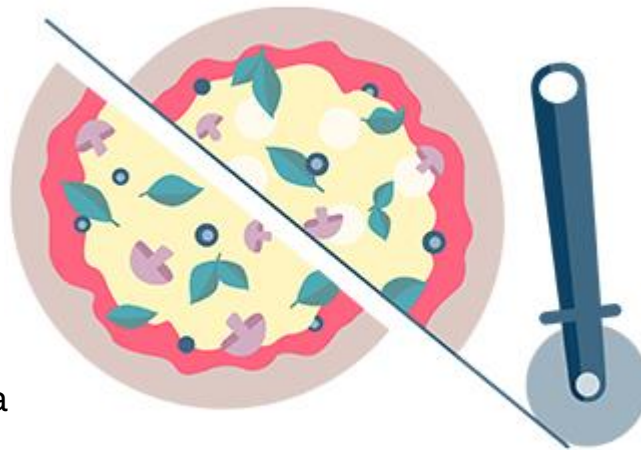
Toimeentulotuen kuntien rahoitusosuus

- Kasvaa vuonna 2026 hallituksen sosiaaliturvaleikkauksista johtuen
- Sosiaaliturvaa uudistava ryhmä esittää kuntien rahoitusosuuden kasvattamista 18-25-vuotiaiden osalta 50 → 100 %:iin

Sivistystoimen kohdentamaton -75 miljoonan leikkaus

- Koulutus vai
- muut ts. kulttuuri, nuoriso, liikunta ...

Puolustus, turvallisuus, varautuminen

Kuntouttavan työtoiminnan kohtalo

- Palautuuko kunnille tai työllisyysviranomaisille?
- Rahoitus pitää seurata tehtävän mukana aidosti täysimääräisenä
- Kyseessä selkeä sosiaalipalvelu. Kohderyhmälle sosiaaliturvan uudistaminen olennaista.

Kuntien rahoitusvastuu liikenneinfra ei saa kasvaa

- Ei liikenneverkon kehittämisestä, mutta ei myöskään juna- ja lentoliikenteestä
- Valtion ja kuntien työnjaon vastaista

Isojen kuntahankkeiden eteneminen?

- Norminpurku	- Valtionosuusjärjestelmä
- Hankintalaki	- Kiinteistövero

Kasvuriihi – puolustusriihi – veroriihi: Lopputulos kunnille?

Kuntakohtaisten arvioiden teko edellyttää vielä sanojen muuttumista numeroiksi

Vaikutuksia kuntien verotuloihin

- Ansiotuloveron kevennys
- Yhteisöverokannan muutos
- Muut veronkevennykset
- Työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksun verovähennysoikeus

Muut vaikutukset kuntien talouteen

- Suora valtionosuusleikkaus -75 milj. €
- Sote-omaisuusjärjestelyjen vaikutuksia korvataan +150 milj. €

Lisäksi

- OKM:n lisäleikkaus kohdistui korkeakoulutukseen

Tärkeintä: Verotulomenetykset korvataan kunnille hallitusohjelman mukaisesti

Hallitus: Yhteisvaikutus vuoteen 2027 mennessä vielä plussan puolella

Keskeisimmät päätökset

Kuntataloutta heikentää

- Peruspalveluiden valtionosuuteen kohdistuva 1 prosenttiyksikön indeksijarru: noin -110 milj. euroa
- Peruspalvelujen puoliväliriihen valtionosuusleikkaus: -75 milj. euroa
- Peruspalvelujen valtionosuutta vähennetään toteutumattoman normien purkuohjelman perusteella: reilut -20 milj. euroa

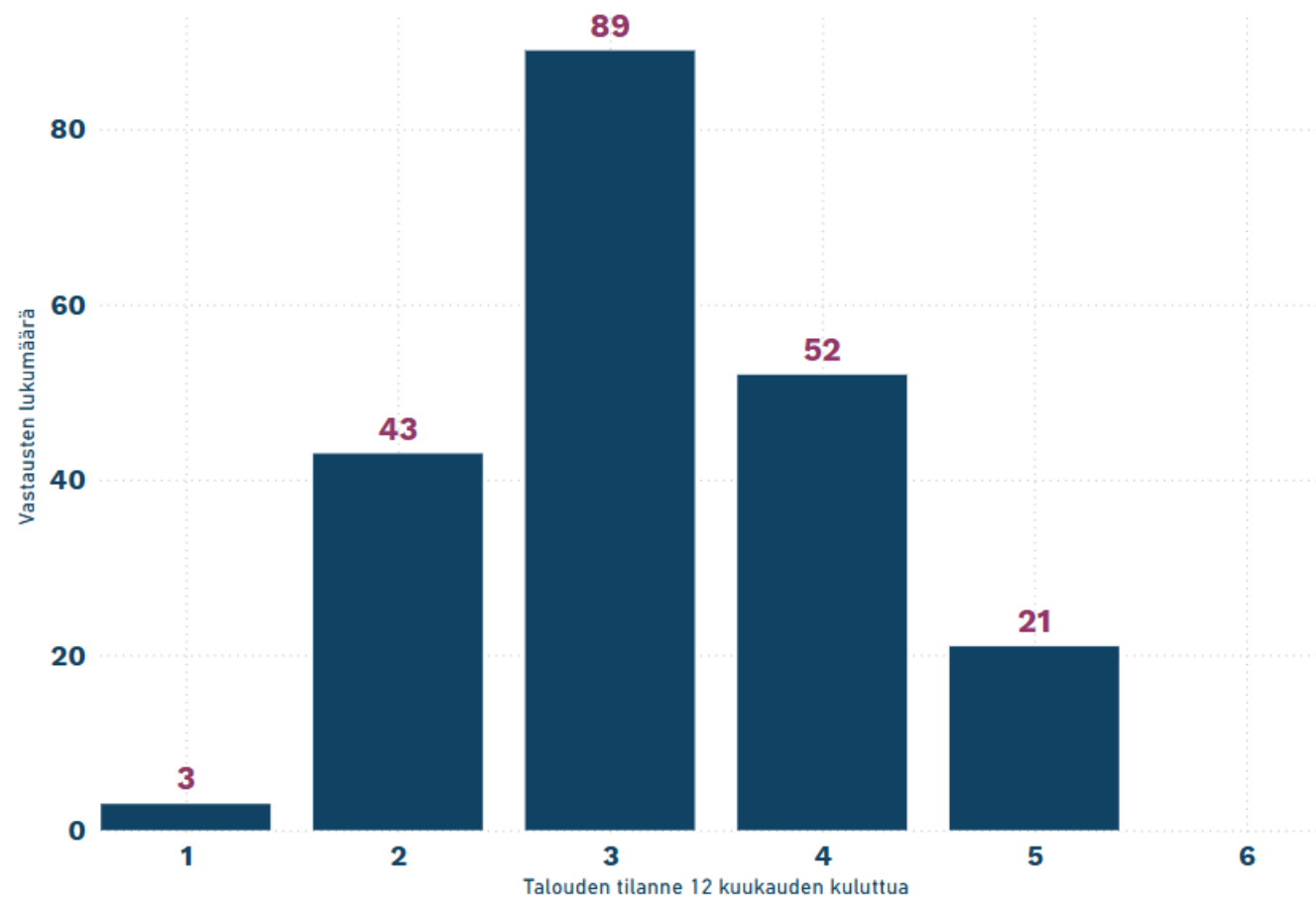
Kuntataloutta vahvistaa

- Maapohjan kiinteistöverotuksen alarajan korotus: +108 milj. euroa
- Peruspalvelujen valtionosuutta korotettiin sote-siirtolaskelmien marraskuisen yllätysvähennyksen vuoksi: +277 milj. euroa

Näiden ohella lukuisia tehtävien lisäyksiä, joihin osoitetaan kompensatio (neutraali)

**Uusien valtuutettujen resurssit ovat
tulevaisuudessa hyvin niukat.
Resurssit jakaantuvat epätasaisesti
kuntien välillä.**

Tunnelmat: Lähes 70 % kuntien talousjohtajista ennakoi talousnäkymien huononevan

3,22
Keskiarvo

3,00
Mediaani

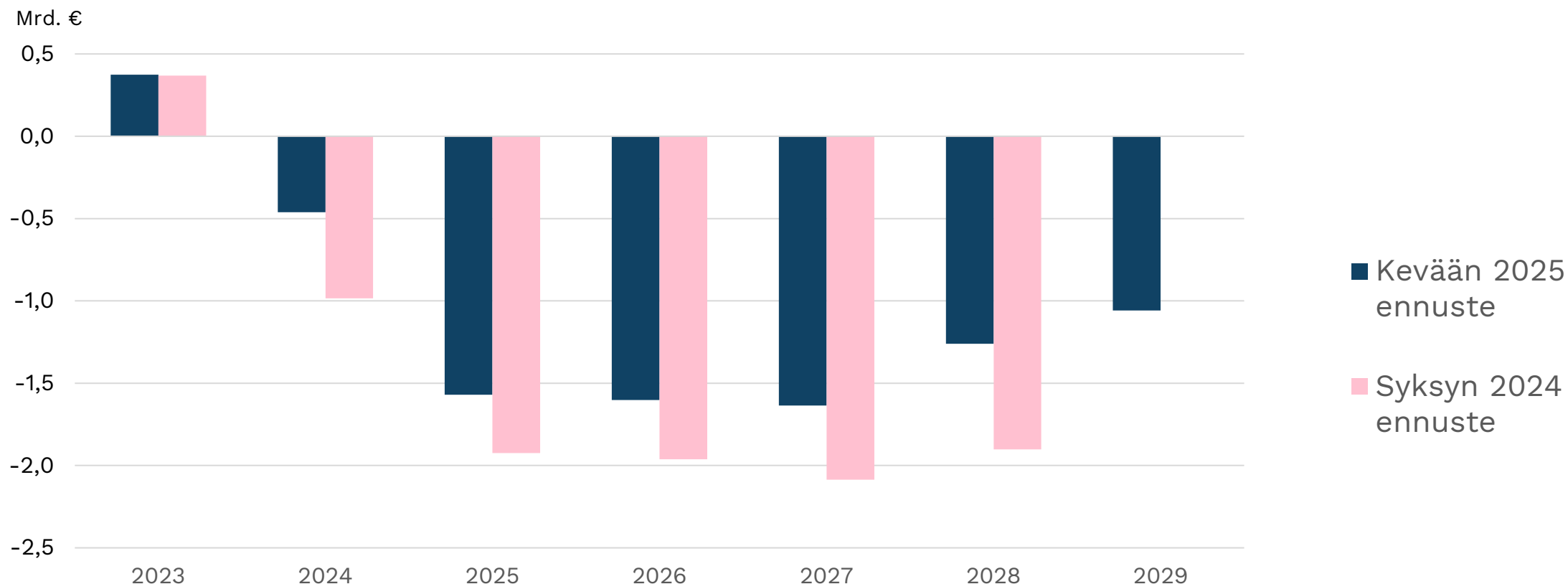
Kuntien talousjohtajilta kysyttiin kunnan talouden tilannetta 12 kk kuluttua asteikolla yhdestä kuuteen.

- 1 = Erittäin huono
- 2 = Huono
- 3 = Melko huono
- 4 = Melko hyvä
- 5 = Hyvä
- 6 = Erittäin hyvä

Vastauksia yhteensä: **208**

Kuntatalouden ennuste edelleen synkkä

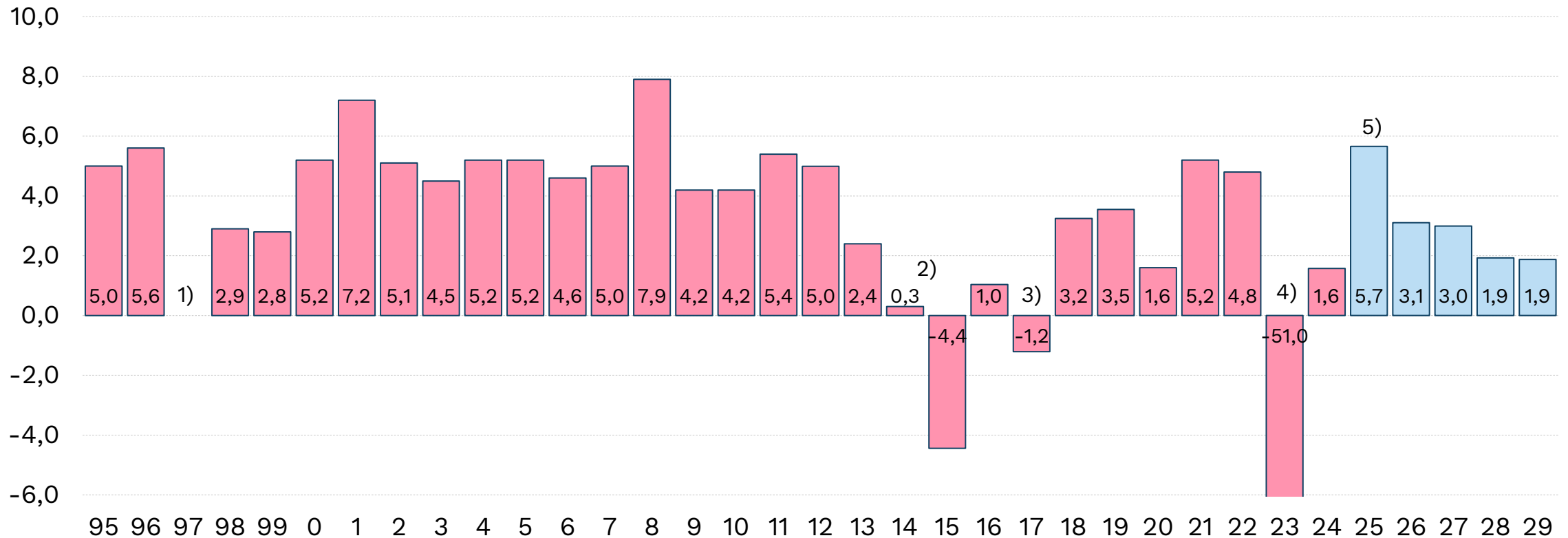
Toiminnan ja investointien rahavirta

Toiminnan ja investointien rahavirta = tulorahoitus – investoinnit

Toiminnan ja investointien rahavirta kuvaa kuinka paljon rahavirrasta jää nettoantolainaukseen, lainojen lyhennyksiin ja kassan vahvistamiseen.

Kuntien ja kuntayhtymien toimintakulujen kasvu-%

Kuntasektorin vuosikate, poistot sekä investoinnit¹⁾

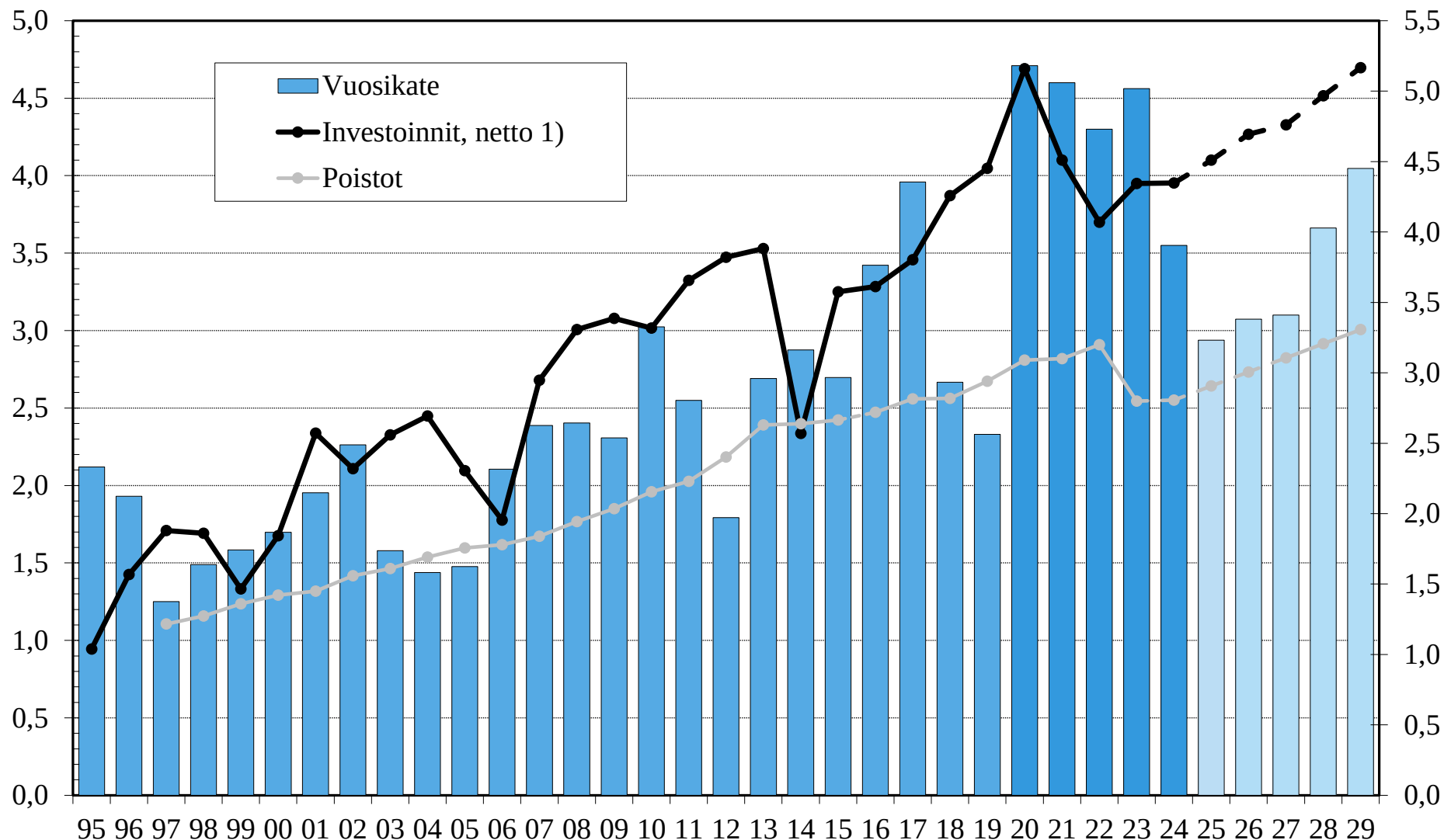
painelaskelman mukaan, mrd.€

Vuoden 2014 nettoinvestointien tasoon vaikuttaa kunnallisten liikelaitosten yhtiöittäminen.

Vuosien 2016 ja 2017 vuosikatetta vahvistivat kilpailukyky sopimuksessa sovittu lomarahaleikkaus ja työnantajamaksujen alennukset. Kiky-säästöt leikattiin kuntataloudesta täysimääräisinä vuosina 2018–2019.

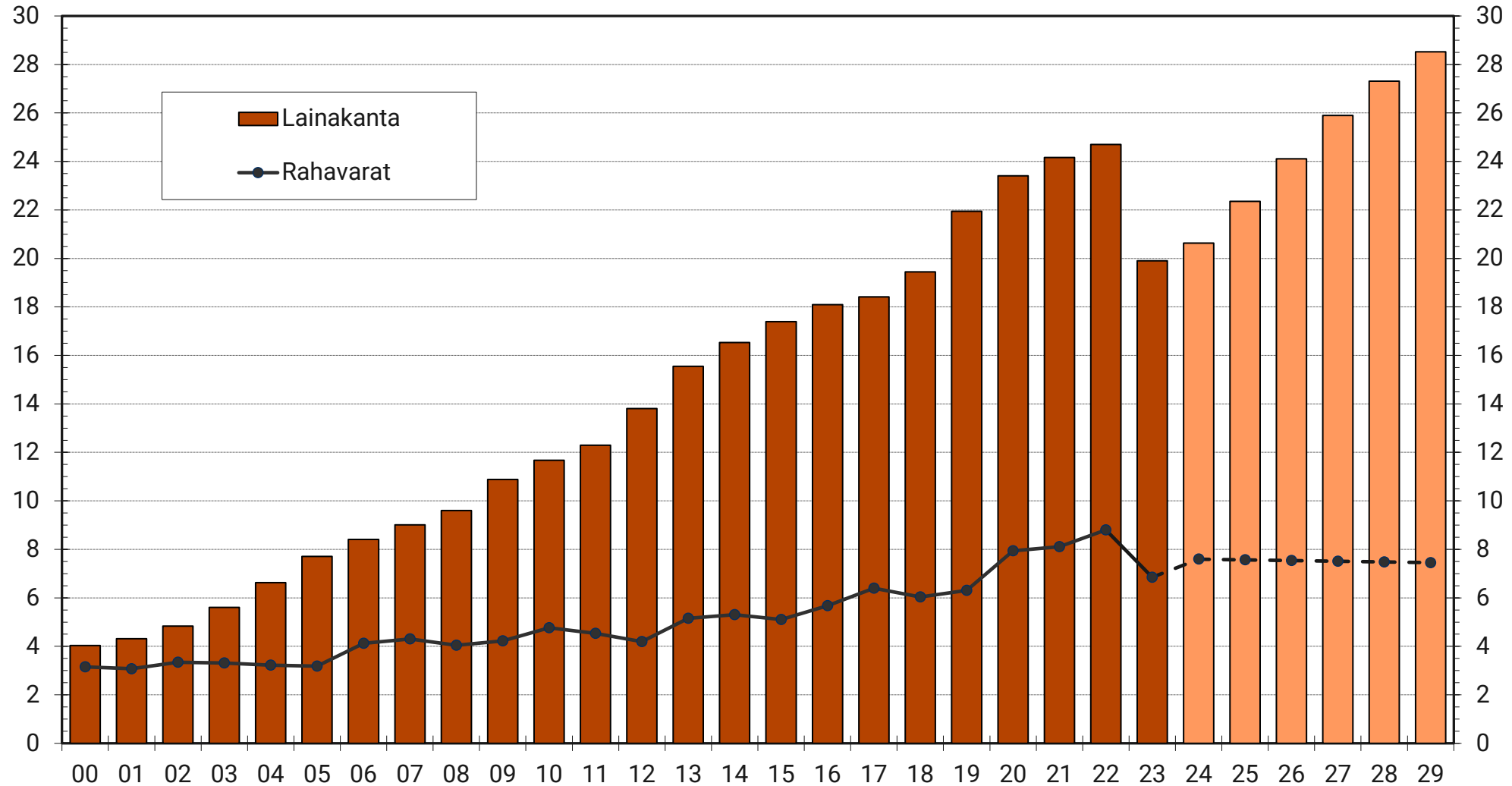
Vuonna 2020 vuosikatetta vahvistaa noin 2,6 miljardin euron koronatuki kunnille ja sairaanhoitopiireille. Vuodelle 2021 myönnettiin koronatukia yhteensä noin 2,4 miljardia euroa.

Vuoden 2023 vuosikatetta parantaa erityisesti edellisten vuosien verotilitykset.

Kuntien ja kuntayhtymien lainakanta ja rahavarat

painelaskelman mukaan, mrd.€

Johtopäätöksiä kuntatalouden kestävyys turvaamiseksi

- Yleinen talous-, työllisyys-, ja verotulokehitys on kuntatalouden kestävyydelle entistäkin tärkeämpää. Tähän kunnat ja kaupungit voivat myös itse aiempaa enemmän vaikuttaa.
- Kustannuksia lisäävistä tehtävien ja velvoitteiden muutoksista tulisi valtion toimenpiteissä pidättäytyä; normien keventämistä on jatkettava, jotta kunnille syntyy liikkumavaraa järjestää palvelut kustannustehokkaammin laadusta tinkimättä.
- Kuntapalvelujen tuottavuutta on parannettava, Tässä olennaista on etenkin työn tuottavuuden kasvu ja teknologian hyödyntäminen.
- Kuntien yhteistoimintaa on lisättävä myös ja etenkin sivistystoimen tehtävissä.
- Investointeja on harkittava entistäkin tarkemmin tarpeen ja velanmaksukyvyn näkökulmasta. Kuntakonsernien painoarvo kasvaa myös talouden tasapainon näkökulmasta.

Kiitos.

Etunimi Sukunimi

Puhelinnumero

etunimi.sukunimi@organisaationnimi.fi

@twitter

www.kuntaliitto.fi

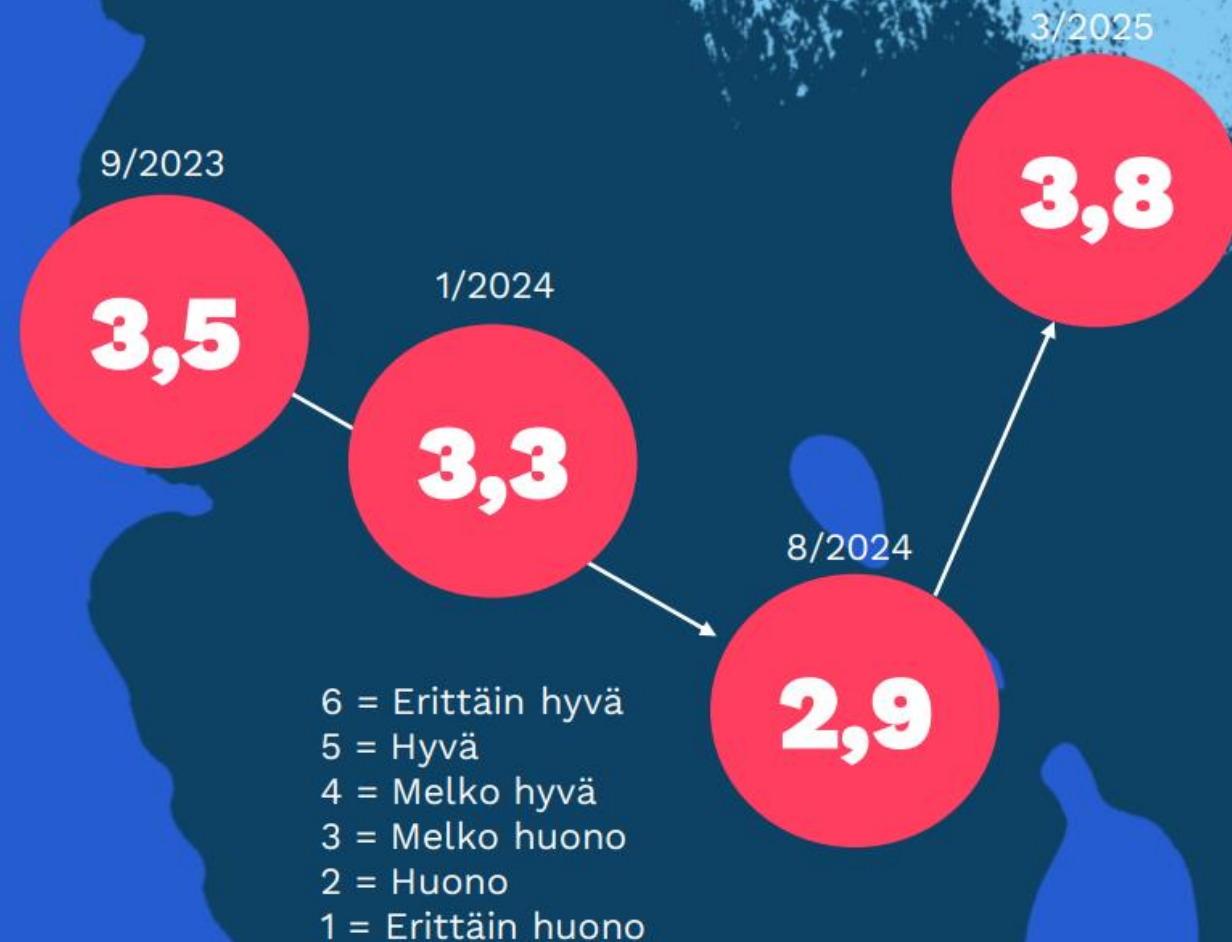
USO8 teemaseminaari

Kuntatalous tulevalla valtuustokaudella

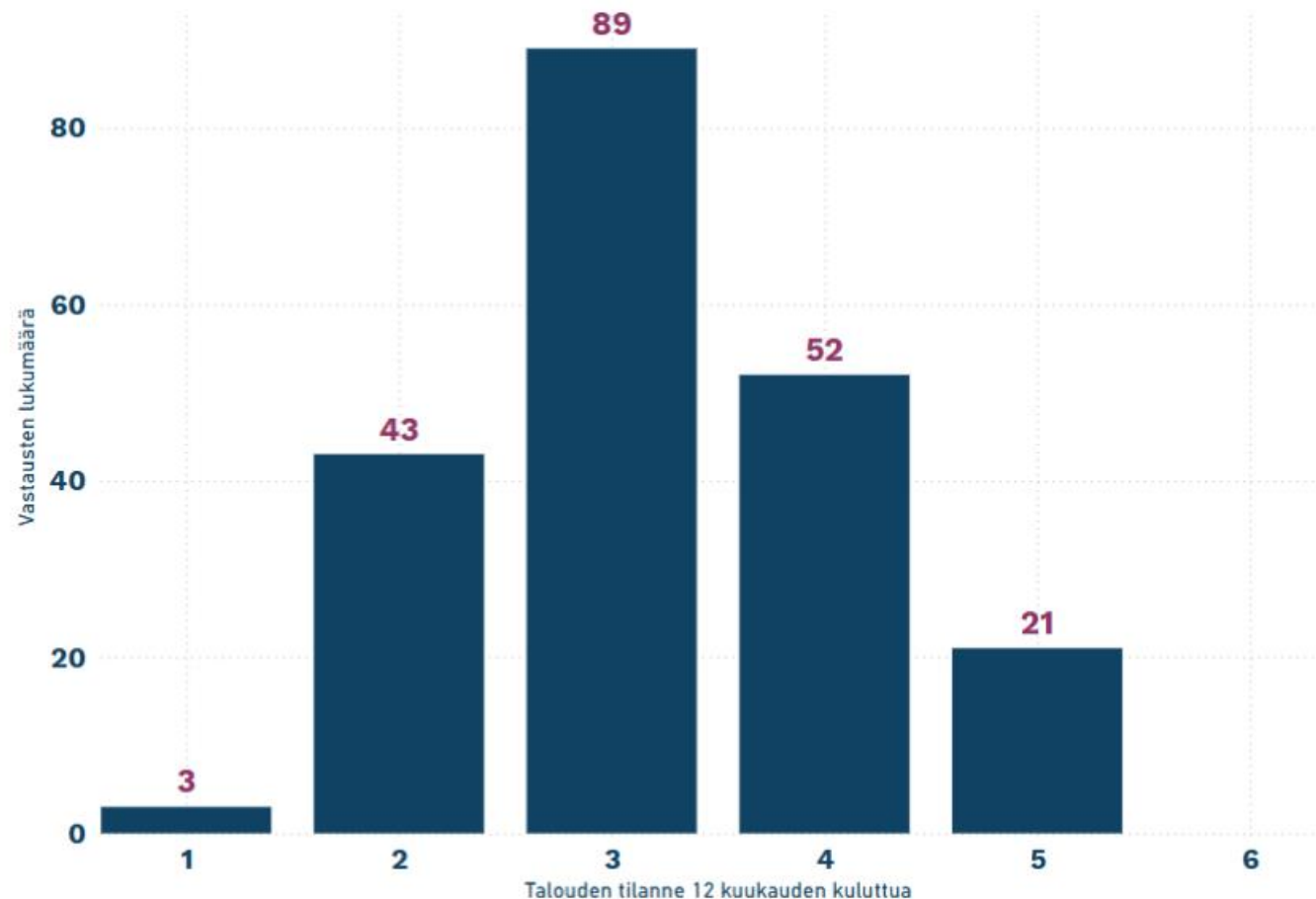
Johtava konsultti Jussi Sallinen, 21.5.2025

Keskimääräinen arvio
kunnan talouden tilasta
tällä hetkellä on talous-
johtajien mukaan 3,8.

Arvio on vahvistunut viime syksystä 2024.

Lähes 70 % kuntien talousjohtajista ennakoi talousnäkymien huononevan

3,22

Keskiarvo

3,00

Mediaani

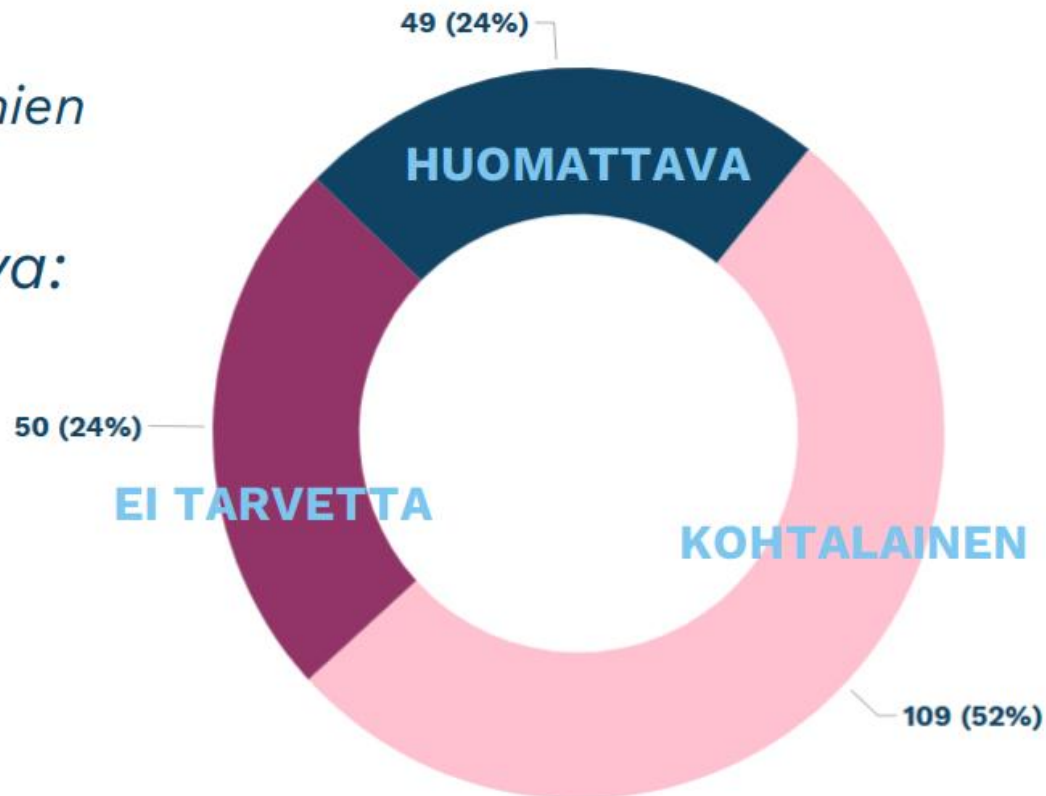
Kuntien talousjohtajilta kysyttiin kunnan talouden tilannetta 12 kk kuluttua asteikolla yhdestä kuuteen.

- 1 = Erittäin huono
- 2 = Huono
- 3 = Melko huono
- 4 = Melko hyvä
- 5 = Hyvä
- 6 = Erittäin hyvä

Vastauksia yhteensä: **208**

Kolme neljäsosaa kunnista arvioi sopeutus- tarpeen olevan yhä kohtalainen tai huomattava

*Sopeutustoimien
tarve on
huomattava:
24 %*

Kuntien talousjohtajilta
kysyttiin sopeutustoimien
tarvetta asteikolla:

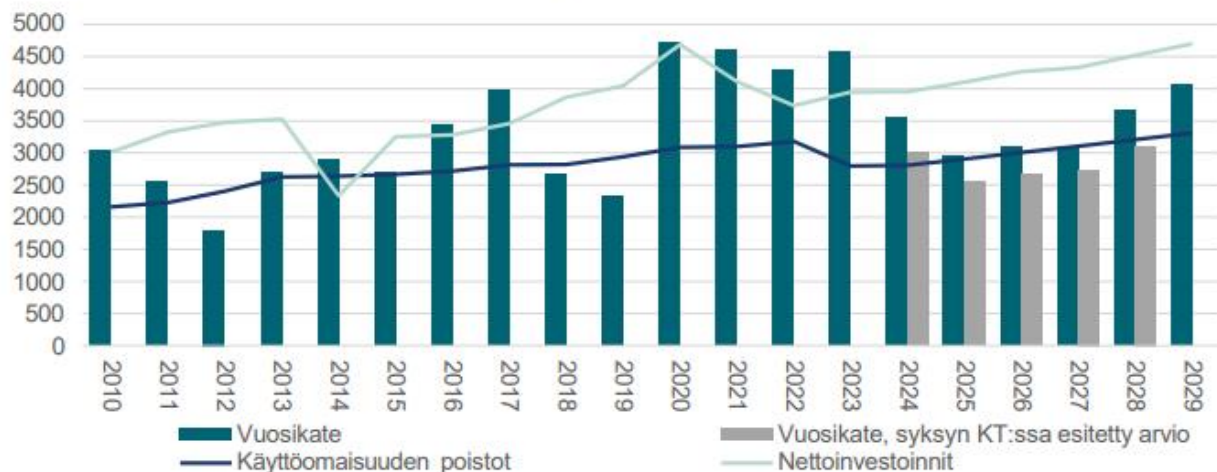
- Ei tarvetta
- Kohtalainen
- Huomattava

Mitkä muutokset näkemykseen vaikuttavat?

Kuntatalouden vuosikate ei riitä nettoinvestointeihin vuosina 2025-2029

Kuntien ja kuntayhtymien vuosikate, poistot ja investoinnit, milj. euroa

Lähde: TK, VK, VM

VM kuntatalousohjelma 2026-2029

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

- Kuntatalouden kokonaiskuva kohentunut hieman viime syksystä.
- Kuntatalouden menot kasvavat pääasiassa hintojen noustessa 2026-2029. Kustannusten kehitykseen vaikuttaa etenkin kunta-alan ansiokehitys. Kunta-alan sopimusneuvottelut ovat vielä kesken.
- Investointipaineet pysyvät mittavina mm. kasvukeskusten investointipaineiden vuoksi.
- Sote-kiinteistöjen lakisääteisen vuokra-ajan päättymisen aiheuttaa vuokratulojen pienenemistä.
- Valtionosuuksiin tehdään sekä pysyviä että määräaikaista leikkauksia. Sote-siirtolaskelman tarkentumisen ja indeksijarrun vuoksi tehtävät leikkaukset päättyvät vuoden 2027 jälkeen, mikä vahvistaa kuntataloutta.
- Vuosikate ei riitä nettoinvestointeihin tarkasteluvuosina

Kuntatalouden painelaskelma toukokuu 2025, rahoitusvaje katettu velalla

Painelaskelma, mrd. euroa, velkatasapaino, koko maa	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Erotus 2018-2022	Erotus 2023-2031
Toimintakate	-34,37	-14,27	-14,47	-16,33	-17,13	-17,96	-18,63	-19,33	-20,03	-5,29	-6,49
<i>Toimintakateen kasvu, %</i>		-58,5 %	1,5 %	12,8 %	4,9 %	4,8 %	3,7 %	3,8 %	3,6 %		
Tulovero-% (kuntien ka)	21,07	8,47	8,64	8,74	8,74	8,74	8,74	8,74	8,74	0,24	0,27
Tulovero	21,64	10,22	9,88	10,05	10,64	11,04	11,51	11,92	12,35	2,98	2,58
Yhteisövero	3,03	2,05	1,76	1,63	1,74	1,84	1,93	1,99	2,05	1,17	0,06
Kiinteistövero	2,09	2,18	2,33	2,40	2,42	2,45	2,48	2,50	2,53	0,29	0,38
Valtionosuus	10,73	3,62	3,39	4,04	4,21	4,32	4,63	4,72	4,80	2,28	1,26
Verorahoitus	37,49	18,08	17,35	18,11	19,02	19,65	20,55	21,13	21,73	6,73	4,27
Rahoitus	0,33	0,42	0,38	0,23	0,17	0,10	0,05	0,01	-0,03	-0,06	-0,50
Vuosikate	3,45	4,23	3,26	2,01	2,05	1,79	1,96	1,81	1,67	1,38	-2,72
Negatiivisia kpl	11	13	12	13	18	43	52	88	118	-29	136
Negatiiviset yht.	-0,01	-0,01	-0,01	-0,01	-0,01	-0,03	-0,04	-0,08	-0,16	0,02	-0,25
Poistot	2,45	2,49	2,57	2,50	2,58	2,67	2,75	2,77	2,79	0,26	0,31
Tulos	1,12	1,59	1,01	-0,43	-0,47	-0,83	-0,79	-0,96	-1,12	1,15	-2,88
Nettoinvestoinnit	2,07	3,69	3,58	4,37	4,78	4,57	3,16	3,18	3,20	-0,71	-0,48
Lainakanta	18,65	18,76	19,39	22,05	25,23	28,44	29,99	31,77	33,72	1,93	17,07
Rahavarat	6,99	6,08	5,87	5,88	5,88	5,88	5,89	5,89	5,89	2,12	-0,19
Taseen jäämä	14,93	16,52	17,53	17,10	16,63	15,79	15,01	14,05	12,93	3,67	-4,89
Negatiivisia kpl	16	13	16	20	26	44	60	92	124	-22	135
Negatiiviset yht.	-0,09	-0,05	-0,03	-0,05	-0,07	-0,15	-0,31	-0,72	-1,43	0,04	-2,43
Varsinaisen toiminnan ja investointien	0,64	0,29	-0,38	-2,93	-3,31	-3,32	-1,67	-1,89	-2,07	1,85	-2,51
Rahoitustoiminnan nettokassavirta	-0,13	-0,99	0,18	2,93	3,31	3,33	1,67	1,89	2,07	-1,04	3,22

Näkemyksemme mukaan kuntatalous on heikentymässä nopeammin kuin VM:n arviossa.

Trendin mukainen talouden painelaskelmamme huomioi kuntien aiempien vuosien menokehityksen, mikä on ollut varsinkin varhaiskasvatuksessa nopeaa

Tietoa kuntatalouden painelaskelmasta

Painelaskelma:

- Käsitteellisesti painelaskelma perustuu trendiin ja siihen, että paine saadaan ulos olettaen, että mikään käyttäytymisessä ei muutu.
 - Toiminnan muutokset huomioidaan eri vaihtoehtoissa
 - Eri skenaarioissa voidaan tarkastella esim. investointitasoa, korkoja ja sopeuttamiskeinoja
 - **Trendi- tai painelaskelma ei ole ennuste.**
-
- Laskennassa lähdetään kuntakohtaisista tiedoista ja lasketaan ne yhteen koko maan tasolla
 - Pohjana laskennassa käytetään aina uusinta kunnan ilmoittamaa arviota toimintakatteesta sekä rahoituksen tuloista ja menoista (esim. TA tai TPE), tässä tapauksessa talousarviota 2025
 - Kuntakohtaisten kulujen kehityksen taustalla kunnan aiemman vuoden kustannuskehitys, ikärakenteen muutos ja inflaatio
 - Investointimenojen kehityksen taustalla kuntien toimittamat tiedot ja aiempien vuosien kunnan keskimääräiset, inflaatiokorjatut, investoinnit per asukas
 - Verotulot Kuntaliiton uusimman veroennustekehikon mukaisesti ja siitä jatkettu FCG:n veromallilla
 - Valtionosuudet seuraavalle vuodelle uusimpien ennakkotietojen mukaisesti nykyisellä valtionosuusmallilla. Siitä eteenpäin jatkettu FCG:n valtionosuusmallilla, jossa huomioidaan vos-kriteerit, ikäluokkien kehitys ja inflaatio
 - Väestöennusteena Tilastokeskuksen syksyn 2024 ennuste
 - Poistot laskennallisesti käyttöomaisuuden mukaan laskettuna
 - Päivitetään lähtöaineistojen päivittyessä ja tarpeen mukaan

Kuntien tulevien vuosien talouden kannalta ratkaisevia aikoja eletään nyt

Miten suurella kustannusten kasvulla kunnat omaa toimintaansa tuleville vuosille rakentavat?

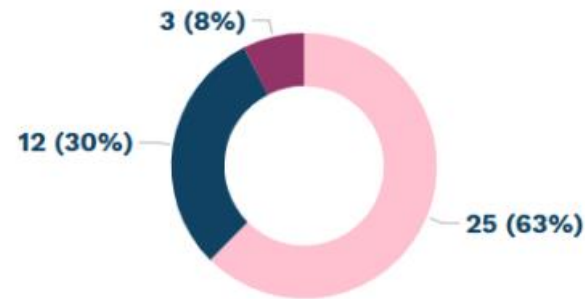
Investointien taso taloussuunnitelmissa on paljon aiempien vuosien trendiä suurempi. Miten paljon yli vuosikatteen meneviä investointeja kunnat ovat valmiita tekemään?

Suurissa kaupungeissa investoinnit lisääntyvät, kun taas vajaa viidesosa pienistä kunnista vähentää investointejaan

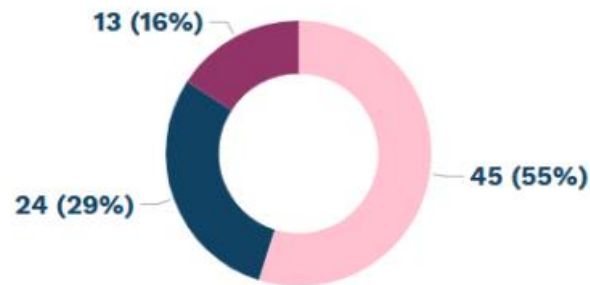
Yli 100 000 as.

20 000 - 100 000 as.

5000 - 20 000 as.

Alle 5000 as.

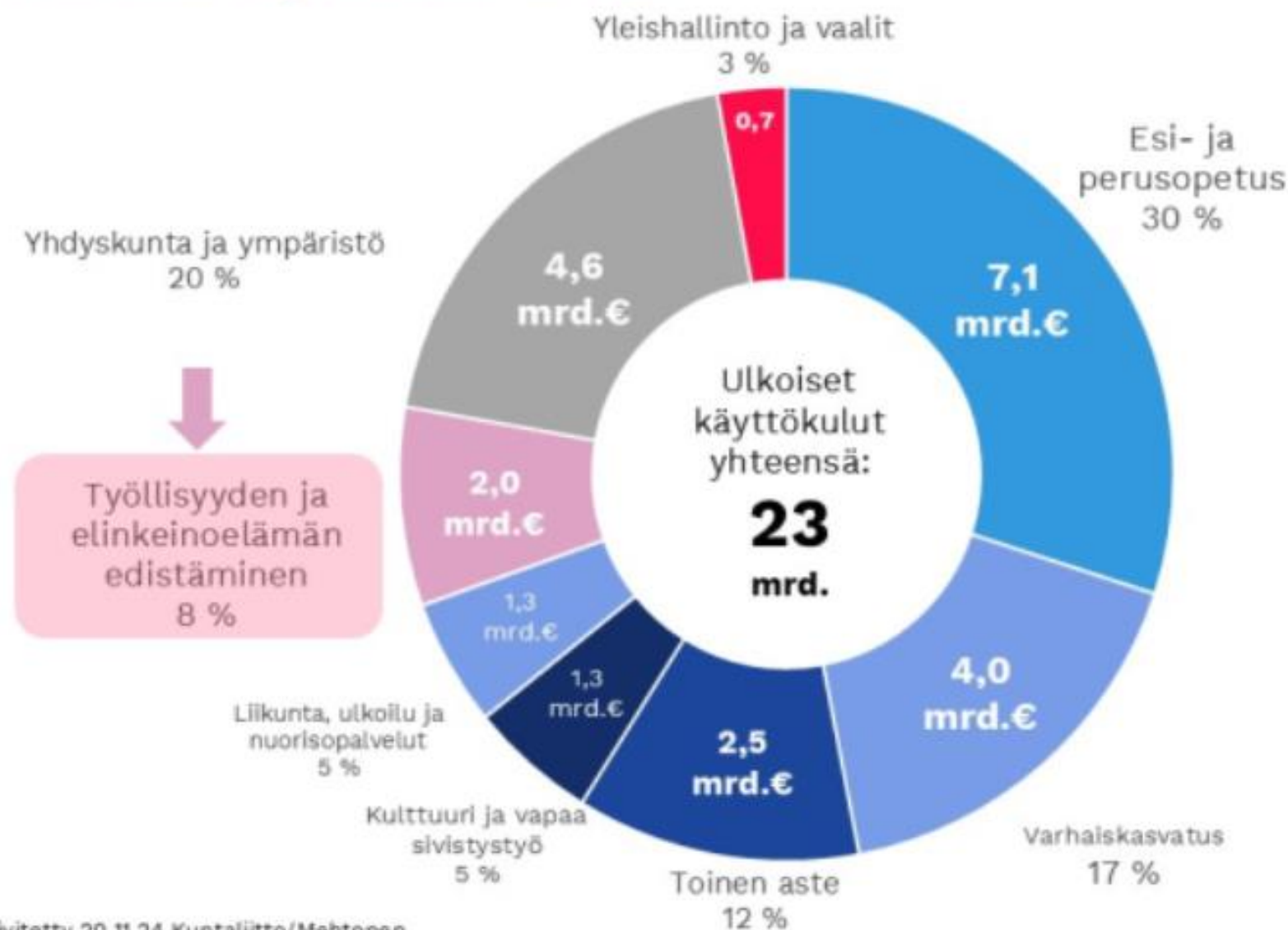

Kuntien talousjohtajilta kysyttiin kuntakonsernin investointimenojen kehitystä asteikolla:

- Nousee
- Pysyy ennallaan
- Laskee

Sivistystoimi kattaa yli puolet

Ulkoiset käyttökulut¹ mrd.€

Työllisyyden ja elinkeinoelämän edistämisen tehtävässä on huomioitu arvio valtiolta kunnille, vuoden 2025 alusta, siirtyvien tehtävien kulut. Tämä lisäksi luvuissa on huomioitu kuntien tämän hetkiset panostukset.

1) Ulkoiset käyttökulut kuvaavat parhaiten tehtävien volyymia. Ulkoiset käyttökulut eivät ota kantaa siihen millä toiminta rahoitetaan. Kuluissa on mukana myös asiakasmaksutuloilla ja ulkoisilla myyntituloilla rahoitettu toiminta.

Ulkoinen sana viittaa siihen, etteivät luvut vääristy kuntasektorin välisistä sisäisistä ostoista. Luvuista on poistettu kuntien välisten yhteistoiminta-alueiden sekä kuntien ja kuntayhtymien väliset erät.

Käyttökulut sisältävä toimintakulujen lisäksi poistot ja arvonalentumiset sekä palveluille kohdennetut vyörytykset ja sisäiset erät.

Vuosikate ei riitä
investointeihin; miten
kasvavan kunnan vaatimat
investoinnit rahoitetaan

Miten paljon
uskalletaan sopeuttaa,
kun vaihtelut
oppilasmäärissä
vuosittain ovat suuret
ja erityinen tuki
tarvitsee lisätiloja?

Taloudellisista
heikoimmissa
kunnissa vuotuiset
tulot eivät riitä
vuotuisiin menoihin

Miten sopeuttaa
tilanteessa jossa
yksiköitä on vain yksi?

KVTES 1.6.2025 -1.2.2028

Kuntien normien purku?

**Sote-kiinteistöjen
yhtiöittäminen**

2025

2026

2027

2028

2029

TE-uudistus

**Esi- ja perusopetuksen
oppimisen tuen uudistus**

Lukiolain uudistus

**In House sääntelyn
uudistukset,
hankintalaki**

**Eduskuntavaalit ja uusi
hallitusohjelma**

Valtionosuusuudistus 1.1.2027?

Kiinteistöverouudistus?

Kuntavaalit

Vihreän siirtymän
investoinnit
ml. EU-sääntely (YM)

Normien purku
(VM/kao)

TE-uudistuksen
voimaantulo (TEM, VM)

2025

Lunastuslain
korvausperusteiden
uudistaminen (OM)

Muutokset
in-house-sääntelyssä

Alueiden käyttöä ja
maapolitiikkaa koskevan
sääntelyn uudistaminen (YM)

Kiinteistöverotuksen
arvostamisperusteiden
uudistus (VM/vero)

2027?

Digitalisaatio-
velvoitteet

Valtionosuusuudistus (VM/kao)

2027

Missä uudistusten
kuntatalousvaikutusten
yhteistarkastelu tapahtuu?

Lukiokoulutuksen ja
ammatillisen koulutuksen
uudistukset (OKM)

2026

”Kuntien kiinteistösunami”

2026

Sote-uudistus
→ HV-alueiden palveluverkko;

Sosiaali- ja työttömyysturvan
muutosten vaikutus kuntatalouteen →

Kunnan rahoittamaan
perustoimeentulotukeen

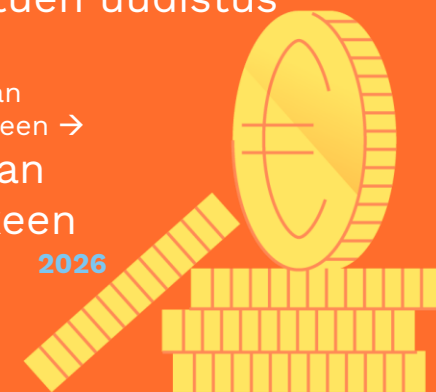
2026

KOTO-uudistus
+ Leikkaukset kotoutumisen
rahoitukseen

2025

Perusopetuksen
kehittäminen (OKM), erit.
oppimisen tuen uudistus

2025

FCG.

Peruskouluikäisten määrän
muutos on kunnissa
tulevan valtuustokauden
suurin muutos

Vuoden 2024 lopun toteuman ja TK:n 2024 vuoden 2030 väestöennusteen erotus alle 18-vuotiaat

-6 005	-47 892	-17 774	+2 704	-24 590
0-6- vuotiasta	7-12- vuotiasta	13-15- vuotiasta	16-18- vuotiasta	<i>16-18- vuotiasta vuoteen 2035</i>

Lähde: Tilastokeskus
4/2025 ja Raila Oksanen,
FCG

Vaikutus yksikköjen määrään vuoteen 2030 mennessä

-80	-190	-70	+11	-100
72 paikan päiväkotia	250 oppilaan koulua	250 oppilaan koulua	250 opiskelijan oppilaitosta	250 <i>opiskelijan oppilaitosta 2035</i>
	120 oppilaan kouluina -400	120 oppilaan kouluina -150		

Mitä palveluverkkopäätöksiä talouslaskennalle tarkoittaa oppilasmäärän pienentyminen tällä vuosikymmenellä:

Koko maa	
Oppilasmäärä	524 693
Käyttökustannukset toiminnoittain per oppilas 2023	
9-vuotinen perusopetus (sis. aineopetuksen)	9 875
Opetus	5 872
Ruokailu	606
Kiinteistöjen ylläpito	1 487
Majoitus	0
Kuljetus	436
Muu oppilashuolto	576
Hallinto	804
Sisäisiin vuokriin sisältyvät pääomakustannukset	1 090

Lähde: TOTT ja vos.oph.fi

- Koulujen oppilaskohtaiset hinnat ovat rajussa muutoksessa. Vuonna 2030 tilanne aivan eri kuin 2024.
- Vuoden 2030 tilannetta katsoen moni koulu olisi laskennallisesti 1-2-opettajainen. Mikä lisäkulu tulee työturvallisuuden turvaamisesta?
- Monet kustannukset ovat kiinteitä oppilasmäärästä huolimatta, erityisesti kiinteistökulut ja puhtauspalvelut
- Keittiöratkaisut osana palveluverkkopäätöksiä. Keittiöiden mitoitus on tärkeä osa kustannusten ja investointien hallintaa.
- Koulukuljetuksen osuus perusopetuksen kokonaiskustannuksista koko maassa n. 230 miljoonaa, 4,5% kaikista kustannuksista. Varsinaisen opetuksen kustannus 3,1 mrd euroa.

USO8 Teemaseminaari 21.5.2025

Kuntavisan tulokset ja tilaisuuden päätössanat

Kuntaliiton ja FCG:n USO-tiimi

**Kaipaatko neuvontaa ja tietoa
luottamushenkilötyön tueksi tai tietoa
tulevista tapahtumista?**

Kuntapäättäjän materiaalipankki
<https://www.kuntaliitto.fi/valtuutettu>

- ✓ Kuntaliitto-konserni tarjoaa laaja-alaisesti tukea ja koulutusta
- ✓ Ajantasaiset luottamushenkilö-perehdytykseen liittyvät aineistot keräämme verkkosivuillemme, jossa ne ovat hyödynnettävissä maksutta

Kunnanhallituksen puheenjohtajan valmennus

- **Kenelle:** 1.6.2025 aloittavalle kunnan- ja kaupunginhallituksen puheenjohtajalle
- **Mitä valmennus sisältää:**
 - hallituksen puheenjohtajan erilaiset roolit ja tehtävät
 - kunnan keskustelu- ja päätöksentekokulttuurin kehittäminen
 - yhteistyön rakentaminen
 - oman johtajuuden arviointi ja kehittäminen
- **Mitä maksaa:** valmennus on osallistujille maksuton
- **Milloin:**
 - syksyn 2025 ryhmät 25.-26.9, 6.-7.11, 3.-4.12.
 - Lisää ryhmiä keväällä 2026.
 - Valmennuksen sisältö on kaikissa ryhmissä samanlainen.
- **Missä:** Kuntatalolla Helsingissä
- Sitovat ilmoittautumiset **[FCG - sivuilta](#)**

Kuntapäätäjä-live tietoisikut luottamushenkilöille

- ✓ Valtuustokauden näkymät ja kuntien varautuminen tulevaan 12.6
- ✓ Kunnanvaltuuston toiminta ja tehtävät 28.8
- ✓ De förtroendevaldas roll och uppgifter 24.9
- ✓ Luottamushenkilön rooli ja vaikuttaminen 1.10
- ✓ Kommunens ekonomi 9.10
- ✓ Kunta hyvinvoinnin edistäjänä 6.11
- ✓ Småbarnspedagogik och utbildning 19.11
- ✓ Elinvoimakunnan rakentuminen 26.11
- ✓ Hyvä valtuusto-, hallitus- ja lautakuntatyöskentely 17.12
- ✓ Tehtävänä varhaiskasvatus ja koulutus- osaaminen rakentuu kunnissa (1/2026)
- ✓ Kuntatalouden tietoisikut kesäkuusta 2025 alkaen: [Kuntatalous monen muuttujan summa](#)

Tietoisikut järjestetään
webinaareina klo 15 – 16.
Webinaarit tallennetaan
kuntaliitto.fi/valtuutettu -sivuille

Lisätietoa ja ilmoittautuminen:
kuntaliitto.fi/kuntapaattajalive

Vuoden 2025 USO8 tilaisuudet

Tilaisuudet	Teemat	Kohderyhmä	Ajankohta	Toteutus
Luottamushenkilösparraus 1	Valtuustokauden opit hyvään ja toimivaan päätöksentekoon ja luottamushenkilötyöhön	Luottamushenkilöt	19.3.2025 klo 17–19	Teams
Teemaseminaari I	- Kauden käynnistys kohti uutta valtuustokautta - Ennakointi strategiatyön tukena	Luottamushenkilöt & johtavat viranhaltijat	21.5.2025 klo 9.30–15.00	Kuntatalo + etäyhteys
Yhdyshenkilöiden tapaaminen	- Verkoston ajankohtaiskatsaus - Syksyn tilaisuudet	Yhdyshenkilöt	11.6.2025 klo 12–13.30	Teams
Luottamushenkilösparraus 2	Luottamushenkilön rooli, oikeudet ja vastuut	Luottamushenkilöt	3.9.2025 klo 17–19	Teams
Yhdyshenkilöiden ja puheenjohtajien tapaaminen	- Toimielinten puheenjohtajuus ja puheenjohtajana toiminen - Verkoston ajankohtaiskatsaus	Yhdyshenkilöt ja puheenjohtajat	16.9.2025 klo 12–16	Helsinki + Teams
Luottamushenkilösparraus 3	Päätöksentekoprosessi ja kokouksen askeleet	Luottamushenkilöt	8.10.2025 klo 17–19	Teams
Teemaseminaari II	- Luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden roolit, yhteistyö ja vaikuttava työskentely - Kuntastrategia ja strateginen johtajuus	Luottamushenkilöt & johtavat viranhaltijat	5.11.2025 klo 9.30–15.00	Kuntatalo + etäyhteys

Aurinkoista kesää!